

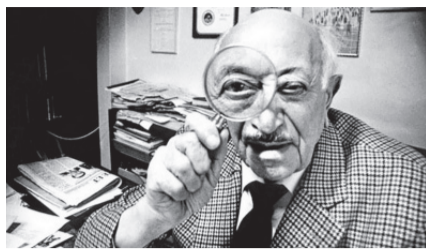

Ребрендинг «Слуги народу» — до виборів?

Партія імені Зеленського може перейменуватись
» стор. 4

Знайти і покарати

Як галичанин переслідував фашистських катів. А хто переслідуватиме рашистських?
» стор. 8—9, 15

Новожи́вотів — неповторний край героїчних легенд

Історична святиня потребує реконструкції
» стор. 14

Україна молода

Середа, 9 серпня 2023 року

№32 (5944)

Учорашні курси НБУ:
1 \$ = 36,568 грн
1 € = 40,163 грн

«У бій ідуть комарі і кліщі»

Анатомія російського фейку про «американські біолабораторії»

» стор. 6—7

Про що гудуть «бойові» комарі.
Фото з сайту pravda.com.

Передплатіть «Україну молоду» на вересень

стор. 11

Ганна Маляр
заступниця міністра оборони України

«Минулого тижня на сході та півдні близько 30 осіб було взято в полон. Понад 340 одиниць військової техніки знищено, серед них і танки, і міномети, і гаубиці, і навіть ракетні установки... Понад 70 місць компактного скупчення особового складу, тобто бійців ворога, було знищено. Було знищено близько 10 пунктів управління».

■ СКАНДАЛ

Полювання на військкомів

Численні факти корупції та безміру керівництва центрів комплектування вражають

Іван ПОВАЛЯЄВ

Мобілізаційна кампанія лише за рік з лишком породила в країні нову касту регіональних князків, які вперше за десятиліття відновленої незалежності відчули себе вершителями долі та буквально злетіли з гальм від уседозволеності. Бо одна справа — зробити за невеличкий хабар «білий квиток» у мирний час, і зовсім інша — зняти з військового обліку під час повномасштабного вторгнення, ще й прокласти «клієнту» маршрут за кордон через «правильний» (тобто той, що «в темі») пункт пропуску.

Раніше ці факти влада воліла не помічати, мовляв, то все ворожа ПІСО, службова перевірка навіть одіозного одеського ексвійськкома Борисова спочатку нічого не виявила. Але обурення суспільства сягнуло точки кипіння, тож за дорученням президента Зеленського вже місяць правоохоронці та робочі групи Міноборони перевіряють роботу регіональних ТЦК та СП (територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки) і причетність їхнього керівництва до злочинів.

І виявилось, що окремі факти на місцях, які іноді потрапляли до ЗМІ та місцевих пабліків у соцмережах, — то ще квіточки. Нині ж ДБР, СБУ, Нацполіція та офіс генпрокурора офіційно повідомляють про десятки фактів безміру цієї касты «свідків воєнного часу» в деталях, і волосся стає дибки.

Так, заарештований військком Рівненщини, який залякував підлеглого биткою та вдарив кілька разів, — то ще «гуманний» командир. Бо на Полтавщині начальник районного ТЦК та СП разом з двома підлеглими прийшов до будинку офіцера, якого ледь не забили до смерті. Бо дозволяв собі критичні зауваження і не мовчав, коли виникали конфліктні ситуації в колективі.

Так само заарештований Борисов виявився далеко не єдиним доларовим мільйонером у погонах на Одещині. Навіть не начальник, а лише працівник ТЦК та СП у місті Южне Єгор Смирнов досяг за час ВС неабиякого «успіху»: гектари курортної землі на узбережжі Чорного моря, комерційна та житлова нерухомість — за даними місцевих активістів, усе це вартує мільйонів доларів. Щоправда, у Смирнова були унікальні обставини: окрім роботи в ТЦК та СП, він ще й був депутатом міськради, тому хвацько розправлявся з незговірливими власниками. Щось не подобається? Отримуй повістку! І чхати я хотів на бронь.

На Одещині розпалився й новий скандал: інвалід з дитинства Борис Глушак був мобілізований (хтось за гроші тікає за кордон, а план виконувати ж треба, до зброї, інваліде). Вже після прибуття до в/ч на Николаївщині у Бориса стався напад епілепсії, і він помер... Військові нині тичуть пальцем на ВЛК, мовляв, то лікарі його придатним визнали. Але хто інваліда з дитинства (якого знали і любили в селі, де він жив) послав на ту ВЛК? Хіба ж не планисти з ТЦК та СП?.. Наразі справу розслідує прокуратура.

Тож складно перерахувати всі регіони, де лише за останній тиждень правоохоронці покладали обличчям на асфальт «перевертнів у погонах», які зганьбили офіцерське звання. Але не оминула ця тенденція і Київ. І де ж знайшли «зраду»? Просто у Київській МВА! Тут посадовець організував «пакет на виїзд» за 10 тисяч доларів. Схема діяла за принципом владної вертикалі: до обладку було залучено принаймні двох начальників районних ТЦК столиці, нині також затримані. Чи були причетні інші районні військкоми Києва, чи ні, чи заносили «наверх» нині затриманому начальнику? Побачимо невдовзі. ■

■ НА ФРОНТІ

ЗСУ взяли курс на мости

Контрнаступ сповільнився, щоб зберегти захисників

Тарас ЗДОРОВИЛО

Увесь минулий тиждень, початок серпня, схід був епіцентром бойових дій — ворог відчутно збільшив кількість обстрілів і витратив майже пів мільйона боєприпасів. Найгарячішим виявився Куп'янський напрямок — російські нападники намагалися там повернути втрачені ще восени минулого року позиції, проте безуспішно. «Минулого тижня на сході та півдні близько 30 осіб було взято в полон. Понад 340 одиниць військової техніки знищено, серед них і танки, і міномети, і гаубиці, і навіть ракетні установки... Понад 70 місць компактного скупчення особового складу, тобто бійців ворога, було знищено. Було знищено близько 10 пунктів управління, ця інформація ще уточнюється. 15 зенітно-ракетних комплексів, понад 60 артилерійських установок, складів з боєприпасами — близько 10», — повідомила заступниця міністра оборони України Ганна Маляр.

Також минулого тижня з 87 запущених по Україні безпілотників типу «шахед» знищено 68. Із запущених росіянами 20 крилатих ракет «калібр» знищено 17. Крім того, знищено 34 дрони «ланцет».

Керівниця пресцентру ОК «Південь»

Наталія Гуменюк констатує, що ЗСУ «взяла курс» на мости: днями було здійснено удари по двох ключових автомобільних мостах — Чонгарському та Генічеському. Це привело до того, що ворог не може постачати на бойові позиції потрібні ресурси. «Те, що вони підтягували з Кримського півострова, зараз змушені пускати в обхід, через Арм'янськ, а це критично близько до Сил оборони», — уточнює Наталія Гуменюк.

Командувач оперативно-стратегічного угруповання військ «Таврія» Олександр Тарнавський повідомив, що росіяни продовжують використовувати заборонені хімічні боєприпаси. Так, противник у районі н. п. Новоданилівка здійснив 2 артилерійські обстріли з РСЗВ боєприпасами, які містять хімічну речовину (імовірно, хлорпікрин). Командувач додав, що росіяни намагаються робити все, щоб зупинити рух Збройних сил України, але в них не вийде.

За повідомленням британської розвідки, РФ задіє значну кількість авіації: протягом літа російська бойова тактична авіація зазвичай здійснювала понад 100 вильотів на день. «Російські ВПС продовжують послідовно розгортати значні ресурси для підтримки наземних операцій в Україні, але без вирішального опера-

тивного ефекту. Вони майже завжди обмежуються діями над тимчасово контрольованою росією територією через загрозу з боку української ППО й намагаючись подолати цю проблему, дедалі частіше використовують керовані авіаційні бомби з пристроями збільшення дальності», — заявили у відомстві.

Як зазначає інформгентство Reuters, російські окупаційні війська засіяли протипіхотними мінами та мінами-пастками сотні миль українського фронту. Цю тактику командування Сил оборони називає основною причиною того, чому їхній довгоочікуваний контрнаступ дуже сповільнився. Тому через мінну вразливість танків та БМП українці змінили тактику і стали більше атакувати пішими групами.

Відступаючи, росіяни готують пастки для ЗСУ, зокрема мінують тіла своїх «двохсотих». «Ми щодня втрачаємо одного сапера: вони або отримують поранення, або гинуть. Це небезпечна робота. І незалежно від того, чи наступає ціла бригада, чи близько 12 хлопців виходять на завдання, сапери завжди йдуть перші. Це дуже небезпечно. Росіяни мінують усе. Двері, коробки та ящики, навіть іграшки», — розповів 47-річний сапер Володимир. ■

Людмила НІКІТЕНКО

Аграрії всіх областей вже намолотили 16 млн 574 тис. тонн зерна нового врожаю, повідомляють у Міністерстві аграрної політики та продовольства України. Збір ранніх зернових та зернобобових культур провели на площі 3782 тис. га при врожайності 44 ц/га, зокрема: пшениці обмолочено 2698 тис. га (врожайність — 46,4 ц/га), намолочено 12513 тис. тонн; ячменю обмолочено 939 тис. га (врожайність — 40 ц/га), намолочено 3755 тис. тонн; гороху обмолочено 125,3 тис. га (врожайність — 24,5 ц/га), намолочено 306,4 тис. тонн.

Продовжується збір озимого ріпаку, який обмолочено на площі 1182,3 тис. га, намолочено 3319,8 тис. тонн насіння при врожайності 28,1 ц/га. Закінчили збирання гороху аграрії 9 областей, а хлібороби Дніпропетровщини вже розпочали збирання гречки.

У лідерах зі збирання нового врожаю — сільгосптоваровиробники Николаївщини, які обмолотили 82% площ, та Одещини, які зібрали понад 2 млн тонн.

На Черкащині валовий збір зернових та зернобобових культур нового врожаю становить наразі 808,7 тис. тонн, а в цілому по країні — 16,6 млн тонн. Як повідомили «Україну молоду» у департаменті агропромислового розвитку Черкаської ОВА, по всіх категоріях господарств області врожай зернових і зернобобових зібрано на площі 139,4 тис. га з середньою врожайністю 58 ц/га. Торік на цю дату середня врожайність становила 48,5 ц/га.

Зокрема, уточнюють аг-

■ УРОЖАЙ-2023

Гарячі жнива з дистанційним розмінуванням

В Україні зібрали понад 16,6 млн тонн зерна нового врожаю

рарії, нині врожайність озимого ячменю в середньому 60,2 ц/га, озимій пшениці — 60,8 ц/га, ярого ячменю — 45,5 ц/га, що приблизно на 10 ц/га більше, ніж минулого року.

«Горох обмолочено на площі 5,1 тис. га, або 86,4%, намолочено 10 тис. тонн з урожайністю 19,6 ц/га. Розпочато збір ярої пшениці. Її зібрано на площі 150 га, намолочено 690 тонн зерна», — розповідають в аграрному департаменті. І додають, також господарства Черкащини розпочали збір озимого жита. Його обмолочено на площі 30 га, намолочено 150 тонн.

З технічних культур триває збір озимого ріпаку. Його зібрано на 45,2 тис. га, що становить 73,2%. Намолочено 140,7 тис. тонн при врожайності 31,1 ц/га.

Тим часом кожна тонна нового врожаю в умовах війни з російським агресором дається нашим аграріям, особливо у прифронтових областях, неймовірно ціною. Адже потенційно небезпечною через засміченість полів вибуховими предметами є третина від загальної площі України.

Як зазначають у Головному управлінні Державної служби з надзвичайних ситуацій України, нещодавно на Харківщині та у селищі Анд-

«Жнивує» і машина механізованого дистанційного розмінування. Фото з сайту zemlyaiivolya.net.

рівка Донецької громади під час сільськогосподарських робіт на протитанкових мінах підірвалися трактористи. Вони поранені й госпіталізовані.

Схожа біда сталася й у селі Нововознесенське на Херсонщині. Там на російській протипіхотній міні в полі підірвався трактор. Він пошкоджений вибухом, на щастя, сам механізатор не постраждав. Подібне трапилося й у полі неподалік селища Явірське Ізюмського району, де на міні підірвався трактор Т-150 на дистанційному керуванні. Постраждалих унаслідок вибуху немає.

Небезпека чатує на аграріїв і в інших областях. У прикордонній смугі на Рів-

ненщині тракторист наїхав на міну, коли розвертався в полі. За словами голови Рівненської ОВА Віталія Ковалюка, водій трактора — живий.

Аби очистити заміновані території, приміром, на Чернігівщині спільно із саперами ДСНС «працює» й машина механізованого дистанційного розмінування, яка звільняє поля області від різноманітних боєприпасів: касетних елементів, протипіхотних та протитанкових мін, снарядів, залишків бомб та ракет. Загалом на території Чернігівської області тамтешні сапери обстежили понад 37 тисяч гектарів сільськогосподарських угідь і виявили 51 тис. 937 одиниць боєприпасів. ■

Тарас ЗДОРОВИЛО

До Дня відновлення Незалежності — 24 серпня — влада пообіцяла, що кияни й гості міста побачать на щиті монумента «Батьківщини-Матері» замість радянського герба 400-кілограмовий Тризуб. Навколо точилося багато дискусій і відвертих маніпуляцій, однак 6 серпня український символ підняли на місце того, який декомунізувати зобов'язував закон України ще 2015 року, згідно з внесеними змінами про засудження комуністичного та інших тоталітарних режимів. На заміну герба витрачено 28 млн грн.

«Очевидно, що ніхто пам'ятник демонтувати не буде, але цей радянський герб має бути усунутий з громадського простору. Чи то зрізанням, чи то накладанням», — ще 5 років тому в ефірі телеканалу «Прямий» заявляв директор Українського інституту національної пам'яті, один з авторів закону про декомунізацію Володимир В'ятрович.

Пропозиція розміщення тризуба на місці радянського герба на цьому спадковому радянських часів, який було здано 1981 року, — пізнішого часу. Реалізацію проекту з декомунізації «Батьківщини-Матері» почали під час роботи на посаді очільника Мінкультури та інформаційної політики Олександра Ткаченка. Нагадаємо, що новий президент у країні — з 2019 року, цей міністр обіймав посаду впродовж 2020—2023 років. Тобто маємо явно не спринтерські темпи виконання норм закону.

Одне з найнагальніших питань тепер — як правильно переназвати скульптуру, щоб назва працювала для утвердження іміджу України, яка має непростий спадок імперського та радянського панування на своїй території, однак змогла вибороти Незалежність і на нинішньому етапі майже півтора року відбиває повномасштабний збройний напад росії. Як варіант: «Україна. Трансформація».

За словами скульптора Олексія Пергаменщика, автора Тризуба, який уже прикрасив найвищу не лише в Україні, а загалом у Європі скульптуру, митець не спав два місяці й не бачив родини, напрацьовуючи два десятки різних варіантів. «Я виварював різні за товщиною фрагменти Тризуба. А ще були варіанти — від дзеркального до матового, і ми по черзі підвішували їх на щиті. А це, на хвилиночку, виглядало так: кожний фрагмент треба було підняти на 100 метрів угору на тросі, підвісити, потім — спуститися на сто метрів, потім — поїхати на міст Патона, щоб подивитися, як воно виглядає, повернутися назад, потім — знову піднятися, підрізати якісь два сантиметри, спуститися... І так шість чи сім разів, — розповів Олексій Пергаменщик в інтерв'ю Національному агентству «Укрінформ». — Це реально серйозна робота, а не прогулянка в лісі. Це справжня монументальна скульптура,

■ ДЕКОМУНІЗАЦІЯ

Тризуб перемагає

102-метрова скульптура у Києві нарешті позбавилася радянського символу

Спадок радянських часів повинен працювати на імідж Незалежної України. Фото з Національного музею історії України у Другій світовій війні.

ра, і я думаю, що всі побачать її красу. Звісно, буде й купа критики, прізвиськ... Наприклад, мені вже дали прізвисько Льоша-тризуб».

Фундаментальні кам'яні витвори Олексія Пергаменщика, який вражає глибоким знанням історії, прикрашають площі, зокрема, Києва, Борисполя, Полтави, Очакова. Ще на п'ятому курсі Спілка художників замовила Олексію для Очакова пам'ятник мариністу Руфіну Судковському (наш український Айвазовський. — Ред.), який він зробив 2,5-метровим й саме тоді зрозумів, що монументальне мистецтво, особливо в камені, йому найбільш цікаве.

Коли випускався, залишки каменю, які завезли в Художню академію, зібрав у скульптуру Святослава на коні. До цього часу в Україні коня з каменю ніхто не робив. Захистився в 2004 році з цією серйозною вагомою скульптурою — 16 тонн. Виникло бажання поставити її у Києві на Пейзажній алеї. Домовився з Шевченківською РДА, що подарує пам'ятник Києву, але за умови: дадуть саме те місце, де був понад тисячу років тому двір князя-воїна Святослава.

Згодом у центрі Полтави зробив 137-фігурний 13-метровий барельєф, присвячений найвідомішій пам'ятці давньоруської літератури «Слово о полку Ігоревім». «Потрібно ставити пам'ятники лише в камені, особливо в граніті, бо вони вічні. Граніт є найтвердішим скульптурним матеріалом на планеті — в разі твердіший за мармур і пісковик. Відповідно, він і най-

довговічніший!» — такий один з основних принципів роботи скульптора, учня Василя Бородея, який довершував монументальну 102-метрову «Батьківщину-Матір».

У творчому доробку Олексія Пергаменщика — 6-метрова скульптура автора гімну України Павла Чубинського. Його з постаментом, фундаментом і барельєфами (із житомирського каменю — білого граніту) створили за 4 місяці. Встановили у Борисполі на території Книшового меморіально-паркового комплексу. На торці постаменту — гранітний рушник із текстом Гімну України, а це дуже тонка робота.

Так само в Борисполі, за кілька десятків кілометрів від Києва, око містечка радує пам'ятник могутньо-героїчному князю Борису. Цей пам'ятник важить дві тонни, а створював скульптор його з 10-тонного каменю. Із Борисом, за словами митця, було складно. Бо в Чубинського з 10-тонної брили він забрав 3/4 від початкового варіанта, а в Бориса — 4/5.

Своїм покликанням Олексій вважає увіковічнення для нащадків українських достойників. «Загалом, окрім історичних тематик, мене нічого не цікавить, бо навіть витрачати час і гроші держави на те, що не є найпотрібнішим? — каже скульптор. — А в нашій державі фактично абсолютно не люстрована історія. Утім, куди не кинь оком — у нас є суперцікава історія, яка перетинається з загальноєвропейською геополітикою, культурологією та із зародженням макролюдських цінностей».

■ ПОРАДНИК

Разом готувати, розмовляти, гуляти

В умовах війни необхідно проводити багато часу з дітьми

Катерина ЛУК'ЯШКО

«75% українських дітей виявляють симптоми травми психіки. За допомогою інструментів культури цей показник можна зменшити, — розповіла Анастасія Хмизюк, організаторка дитячого фестивалю «Ми вдома», який відбувся у Києві. — Тому подібні заходи зараз необхідні, навіть якщо з першого погляду вони видаються «не на часі». Важливим завданням було навчити дітей та їхніх батьків разом долати стрес через воєнні дії та вимушене переселення».

«Саме заради цього ми підготували для учасників фестивалю розмову з дипломованою психологінею, яка має досвід роботи з дитячим посттравматичним стресовим розладом (ПТСР). Вона радила відновити почуття безпеки дитини, залучити її до фізичної активності. Це може бути фізкультура, танці або просто регулярні прогулянки на свіжому повітрі. Важливо відновити режим дня та якісно проводити з дитиною час. Можна разом готувати, розмовляти, гуляти. Варто вислуховувати дитину, коли вона хоче поговорити, і відповідати на всі запитання. Треба дозволити їй висловлювати свої емоції та почуття і сприяти соціальній активності. Добре заручитися підтримкою психолога. Загалом необхідно пояснювати дитині те, що сталося, правдиво і доступними для її віку словами. Розуміння ситуації в цілому та її причин допомагає зціленню», — каже Анастасія Хмизюк.

Фестиваль втілений благодійним фондом «Заново» за підтримки проекту «Culture Helps / Культура допомагає». Його метою є сприяти інтеграції переміщених людей в Україні чи за її межами у нові спільноти через культуру для підтримки діалогу та взаєморозуміння, а також поширювати обізнаність щодо ментального здоров'я та його підтримки.

«Для дитячого фестивалю зараз необхідно мати прописану програму, позбавлену тригерів. Її мета — не так розважити, як надати нові знання і захоплення. Для цього ми провели майстер-класи з малювання олією, декорування сумок, виготовлення свічок, створення ляльок-мотанок. Також необхідно підготувати умови для природної взаємодії між дітьми. Ми хотіли, аби кожен пішов із заходу з номером телефону нового друга. Неможливо повністю прибрати війну з життя дітей, натомість можна на час змінити фокус. Це дасть сили і наснагу пережити її», — додає Анастасія Хмизюк.

Проект «Culture Helps / Культура допомагає» підтримує Європейський Союз. Реалізується громадською організацією «Інша освіта» та міжнародною організацією zusa.

Людмила НІКІТЕНКО

На Черкащині СБУ викрила і затримала організаторів двох масштабних схем ухилення від проходження військової служби. Як повідомляють «Україні молодій» в обласному управлінні СБУ, зловмисники пропонували військовозобов'язаним за хабарі вирішити питання щодо уникнення мобілізації. Вартість «послуг» становила від 3 до 6 тис. доларів США. Ділки надавали підробні документи, щоб ухилитися мали можливість виїжджати за кордон.

«Співробітники СБУ затримали хабарників на гарячому, під час отримання чергових траншів та передачі фіктивних довідок своїм клієнтам. Одним з організаторів був 47-річний ексголова Смілянської

■ КРИМІНАЛ

«Гарант» попався

Ексголова Смілянської районної ради за гроші допомагав ухилантам уникнути мобілізації

районної ради. За гроші він гарантував місцевим чоловікам безперешкодний перетин державного кордону України», — розповідають в обласному управлінні СБУ. Зокрема, уточнюють у спецслужбі, використовуючи свої зв'язки серед лікарів медичних установ, він продавав фейкові довідки про інвалідність.

Іншим фігурантом виявив-

ся лікар із Жашкова, що входив до складу військово-лікарської комісії територіального центру комплектування та соціальної підтримки регіону. Спільно з іншими посадовцями ВЛК він допомагав громадянам призовного віку отримати заклучення про непридатність до військової служби за фіктивним діагнозом.

«За наявними даними, щотижня їм вдавалося посприяти в ухиленні від мобілізації понад 20 особам. Наразі організаторам злочинних схем повідомлено про підозри за ч. 2 ст. 369-2 (зловживання впливом), ст. 332 (незаконне переправлення осіб через державний кордон) Кримінального кодексу України», — розповідають у спецслужбі.

Тривають слідчі дії для встановлення всіх обставин злочинів і притягнення винних до відповідальності. Зловмисникам загрожує до 9 років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Комплексні заходи проводили співробітники СБУ в Черкаській області спільно з Національною поліцією за процесуального керівництва органів прокуратури.

Ексголова Смілянської районної ради знайшов підзаробіток. Фото надане управлінням СБУ в Черкаській області.

■ ЗЛОЧИН БЕЗ КАРИ

Ребрендинг «Слуги народу» — до виборів?

Партія імені Зеленського може перейменуватись

Тетяна ПАРХОМЧУК

Під час війни контури всього брудного стають чіткіші, назви — конкретніші, кут зору — справедливо гостріший.

Останні гучні справи щодо депутатів ВР не можна виокремити лише як корупцію, бо під час війни вона дорівнює державній зраді. Адже це гра на користь ворога. Тому всі корупціонери повинні вважатися зрадниками й колаборантами.

Бо топкорупціонер стає дуже вразливий до шантажу з боку москви. І будь-яка участь у великих корупційних справах одразу стає відомою москві. Топпосадовець-корупціонер опиняється на гачку. І його використовують, отримуватимуть від нього інформацію або впливатимуть на його рішення. Ба більше, людина, яка потрапила в таку ситуацію, починає замислюватися, як утекти від цієї відповідальності. І доходить до усвідомлення, що їй було б корисніше, щоб Україна у війні програла.

Ефект боротьби з корупцією

Наразі на порядок денний цієї ганебної повістки поставлено декілька відомих прізвищ. Не топових, але достатньо близьких до них.

Скажімо, екснардеп Юрій Арістов (група «Довіра») дуже ефективно відпочив на Мальдівах аж до втрати мандата. Замість нього зайшла Наталя Лактіонова. Ще декотрі депутати складають свої повноваження.

Гучна справа з подальшим галасом довкола обшуків токсичного ексмедійника та екснардепа Олександра Дубінського. Ми вже писали, що важко уявити більш проросійського персонажа, котрий перебуває під санкціями США разом з державним зрадником фбшником Андрієм Деркачем. Але як так сталося, що той, хто, перебуваючи під санкціями США, постійно використовує риторичку про зовнішнє управління, тобто говорючи все те, що й члени партії ОПЗЖ, — тривалий час залишався недоторканою священною коровою? Можливо, це тому, що звинувачуваний США у роботі на московію Олександр Дубінський є близький по духу Коломойському, котрого зачекалась Феміда у Сполучених Штатах.

Це викликає подвійні відчуття. З одного боку, огидна сама ситуація, коли нардеп підірбує документи, щоб поїхати відпочити під час війни на Мальдіви в розкішній виллі за 3 тисячі доларів за добу. Величезна сума, яку пересічні українці заробляють хто за пів року, а хто й за рік. Але, з іншого боку, не віриться, що все так просто і що це оновлення «слуг народу» у Верховній Раді. Це більше схоже на переформатування впливів певних груп, до яких вочевидь входив Арістов, хоча публічно демонстрував незалежність від чинних провладних кланів.

Репутація? А що це таке?

Ми знаємо, що, на жаль, політична еліта живе подвійними стандартами, тому кому треба, той завжди зможе відпочити на Мальдівах без особливих наслідків. А от кого вже не треба, того обов'язково засвітять, виженуть і почнуться кримінальні провадження.

Окрім цих присутніх десятиліттями у владі дефектів — відсутності культури слугування народу за живучості лише культури забезпечення власного благополуччя завдяки використанню політичних та чиновницьких інструментів, у СН є ще один дефект. Це абсолютна відсутність інституту репутації. І хоч скільки б зашкварів проявлялось, про репутацію як не йшлося, так і не йдеться.

«Зеленський тих же Єрмака, Резнікова не здає. І хоч скільки б натякали союзники Зеленському, що його фаворит (Єрмак) — не той, за кого себе видає, але це не працює», — каже експерт Бюро аналізу політики Віктор Бобиренко.

Отже, якщо «слуги» все ж вирішать робити вибори під час війни, та навіть і одразу по її закінченні, для нового походу по мандати їм потрібно зробити ребрендинг.

Однак, зазначимо ще раз, що йдеться не про боротьбу за репутацію, а про переформатування під вибори. Ймовірно, такого бренду, як «Слуга народу», ми вже не побачимо, бо він навряд чи набере багато голосів. І, аби показати очищення, групу відфільтрованих «слуг», імовірно, перейменують.

Нове провладне утворення може називатися, наприклад, «Блок Володимира Зеленського».

Отже, наразі влада вирішила скинути з поїзда всіх, хто не є близьким до офісу президента, тобто хто не входить в умовну команду Андрія Єрмака. До речі, в його коло входять не лише «слуги народу», там різношерста партійна солянка.

Однак деким на Банковій жертвують умовно. Як-от тому ж Арістову, за інсайдерською інформацією, сказали піти з Верховної Ради, натомість йому підшукують інше місце, не таке публічне.

За ним летять інші парламентарії з групи одіозного олігарха Ігоря Коломойського. Скажімо, Бужанський, Дубінський...

Імовірно, такого бренду, як «Слуга народу», ми вже не побачимо, бо він навряд чи набере багато голосів на виборах. І, аби показати очищення, групу відфільтрованих слуг, імовірно, перейменують. Нове провладне утворення може називатися, наприклад, «Блок Володимира Зеленського». І наразі влада вирішила скинути з поїзда всіх, хто не є близьким до офісу президента, тобто хто не входить в умовну команду Андрія Єрмака.

Виклик Зеленському

А тепер щодо Дубінського. Цікавий публічний скандал розгортається. Олександр Дубінський, схоже, розуміє, що йому потрібно йти ва-банк. Що на цей раз може не пронести.

Зауважмо, сьогоднішні дії щодо нього мали б бути зроблені ще чотири роки тому. Коли Деркач і Дубінський втручалися у вибори президента США, за що їх і внесли у санкційні списки. Але тоді цього не робили й Коломойського також не чіпали.

Отже, Олександр Дубінський вирішив зробити публічний виклик Зеленському та Єрмаку. Він пише скандальні пости, де спростує і заперече всі звинувачення, зазначаючи, що озвучені до нього претензії є повністю надумані. Що це політичне замовлення проти нього має просту мету — знайти будь-який компромат, що може бути використаний для його дискредитації.

І — увага! — він пов'язує цю кримінальну справу зі своїми свідченнями в НАБУ проти президента Володимира Зеленського та глави офісу президента Андрія Єрмака у справі про держзраду екснардепа Андрія Деркача.

То що виходить, Дубінський у НАБУ давав покази проти Зеленського та Єрмака? Він стверджує, що офіс президента причетний до публікації «плівки Деркача». Це правда чи хтось перекупив?

Агенти москви: фбшник Андрій Деркач та Олександр Дубінський.

У будь-якому разі інформацію Дубінського треба ставити під сумнів. Однак для нього створений ним гвалт може бути вигідною політичною позицією, щоб оформити політичне біженство в якійсь країні. Він урахував, що у Зеленського всередині країни не все так благополучно з рейтингом, тому й вивалив усі свої образи. Навіть те, що Зеленський не пустив його балотуватись у мери Києва.

Звісно, трохи соромно відомій медійній персоні, народному депутату попасти слідим так примітивно — за свою голу ногу в інстаграмі його гьорлфренд. Тому він так хвилюється, бо виходить, що він напружено працював у ліжку в Барселоні на перемогу України, яка зараз у біді та яка дала йому все, про що більшість і не мріє.

Отже, Дубінський змушений шукати якесь політичне забарвлення. Скажімо, за те, що він боровся за свободу слова й демократію, тепер у Сполучених Штатах його хо-

зав, а просто дав зрозуміти, що топити буде всіх. Звісно, він може озвучувати те, що йому дає його господар.

З іншого боку, якщо Зеленський дав завдання відповідним органам доводити справу до логічного кінця, побороти олігархів, а наша ціль у цій війні, звісно, окрім перемоги, — вийти з неї без олігархів (вони повинні зникнути як клас), то від Коломойського будуть певні провокації та постійні медійні атаки.

Але населення може обрати бік влади й президента. Адже йдеться про боротьбу з олігархами й державно-політичною корупцією, а це те, чого давно очікують українці.

Однак, знову ж таки, чи піде влада в цих кроках далі? Для нас вони непотужні, хоча, можливо, для заокеану виглядають значними. Сумніви в тому, що це продовжиться, виникають, зважаючи на фінансову безпеку внутрішніх олігархів та їхні впливи.

Визнаймо, що якби не було «кришування» офісом президента Ігоря Коломойського, то він давно вже пішов би шляхом експрем'єр-міністра Павла Лазаренка по американських юридичних преріях.

Резніков очищатиметься Туманним Альбіоном?

І ще один цікавий епізод: знову актуалізувались розмови про ймовірну відставку чинного міністра оборони Олексія Резнікова. Кажуть, його можуть призначити послом у Велику Британію. На його місце розглядається чимало кандидатур: від нинішнього очільника ГУР Буданова до віцепрем'єр-міністра Кубракова.

Якщо Резнікова чекає саме таке покарання за корупцію під час закупівель продуктів споживання для захисників України, то воно виглядає як дуже почесне заслання, що забезпечить його від відповідальності за все, що відбувалось у Міністерстві оборони.

Ми не можемо стверджувати, чи причетний до всіх скандалів Мінооборони сам пан Резніков, чи ні, але у відомстві, котре він очолює, прокручувались багатомільярдні корупційні схеми. І для міністра знайшли ідеальний вихід: з обстрілюваного російськими ракетами Києва переїхати в комфортний Лондон і розуміти, що в тебе є політичне майбутнє. Бо вже потім він матиме бектраунд не як міністр, за якого курячі яйця для воюючої армії коштували по 17 гривень за штуку, а як високоповажний інтелектуал, котрий приїхав із Лондона, де був послом у воєнний час. Тому для нього це фарт і, можливо, частина угоди з Банковою. Наприклад, за мовчання про інших високопосадових любителів дорогих яєць.

А кого на місце Резнікова у Мінооборони? Точно туди не потрібно призначати того, хто зручний Банковій, Зеленському, а треба того, хто зручний Збройним силам України, які воюють за незалежність. Того, хто максимально допомагає фронті. ■

чуть покарати.

Ну й зараз нам налякати Зеленського з Єрмаком, можливо навіть, щоб зупинити й перевірити цю ганебну для персонажа, який сам є ганьбою України, справу.

Тому всі ці його висловлювання варто ділити на сто, але це його приватна думка, котру він хоче протягнути у ЗМІ.

Справедливість дійде до українського «Форбса»?

Водночас це відкрита війна проти офісу президента. Однак Дубінський не та постать, не той суб'єкт, щоб вести її від свого імені проти президента Зеленського. Ймовірніше, можна говорити про війну Коломойського проти офісу президента. І якщо це протистояння Коломойського проти Зеленського — вже реальність, це буде видно по каналу «1+1». Якщо він змінить риторичку, якщо буде зміна по респіт активів Коломойського — Буковель, стадіон; тих, про які проходили слухання у Лондонському суді, та тих, якими він уже не володіє, але намагається контролювати, то це ляже в парадигму запеклої битви колишніх бізнес-партнерів та політичних соратників.

До речі, Зеленському теж є що пред'явити Коломойському. Накопичилось іще в минулому «кварталівському» житті.

Отже, нічого нового Дубінський не ска-

Тетяна ПАРХОМЧУК

■ АКЦЕНТИ

На полях саміту — неоднозначність

Саудівська Аравія сприяла розвалу СРСР. Варто повторити

Днями у Саудівській Аравії, в її бізнес-столиці, місті Джидда, проходив саміт щодо пошуку шляхів припинення війни в Україні. До участі в ній було запрошено 40 країн. Росії в цьому списку не було.

Консультаціями у Саудівській Аравії Україна розпочала нову дипломатичну кампанію з послаблення росії, вважає The New York Times.

Видання звернуло увагу, що на саміт до Джидди приїхали представники країн, які тривалий час намагалися триматися осторонь російсько-української війни.

«Перед Україною стоїть подвійне дипломатичне завдання: їй необхідно заручитися підтримкою західних союзників, однак потрібно також розширити цю підтримку за рахунок залучення країн, котрі досі не виявляли рішучості», — йдеться у виданні. Це нелегке завдання, зауважує ЗМІ, адже боротьбу за лояльність країн, які ще не визначились зі своєю позицією, також веде й росія.

Отже, за результатами саміту — відчуття неоднозначні. Влада відбулась коментарем у своєму звичному стилі: сказати так, щоб нічого не сказати. У загальній же атмосфері особливого позитиву не відчувається.

З'явилися підозри, що від нас приховують якусь істину.

Немає очевидних ознак оптимістичності для України. Не видно плану перемоги України в цій жорстокій війні. Але не будемо впадати в песимізм, треки різні є. Вони, вочевидь, мають працювати на всіх напрямках, але з однозначним результатом: мир ми виборюємо, звільняючи свої території та політично дестабілізуючи путіна.

Хоча, відверто кажучи, не було якихось надочікувань від цього заходу. Напевне, тому що після Оману з'явилось стійке відчуття, що коли можновладці йдуть у країни Близького Сходу, то там завжди приховане якесь «надурливо».

Плюс Китай — мінус росія

Нагадаємо, перший подібний захід, де на бік України намагались залучити країни глобального Півдня, проходив у Копенгагені (Данія).

І от тепер до цієї загальносвітової проблеми неочікувано залучається Саудівська Аравія. Ініціатором використання Аравії як майданчика для цього заходу є США, а координують ці процеси радник президента Сполучених Штатів Джо Байден — Джейк Саліван.

Але чому саме Саудівська Аравія, котра ніколи не була лідерською країною і раніше не була нашим великим другом? Усі знають: вона — друг путіна і Абрамовича. Хоча, зрозуміло, ми маємо максимально використати будь-який майданчик, щоб домовитись із країнами глобального Півдня про широку підтримку або нейтралітет.

Щоправда, у війні росії проти України Саудівська Аравія відзначилась певними миротворчими діями кілька разів. Скажімо, коли на лікувальну фільтрацію нирок у цю країну їздила частина наших «азовців».

Також країна доклалась до звільнення восени минулого року десятків іноземців, які воювали за Україну в «Іноземному легіоні» і потрапили в російський полон.

А раніше президент України Володимир Зеленський дякував Саудівській Аравії за під-

тримку кримських татар, переслідуваних росією українських мусульман, чимало з яких перебувають у в'язницях окупанта.

Другий бік медалі: двоголовий орел

Цікавий для нас й інший епізод, як російський бізнесмен Роман Абрамович намагався через Саудівську Аравію запустити свій переговорний процес.

Загалом до цієї країни в Україні завжди було достатньо насторожене ставлення, тому що вона не вбачалась нам дружньою, братською країною, оскільки дружить із росією, має спільну з нею нафтогазову «кухню» та досить часто грає проти Сполучених Штатів, зокрема проти Демократичної партії Байдена. Наприклад, завжди, коли Байдену потрібні низькі ціни на нафту, саудити їх піднімають. І навпаки.

Та й сам король Саудівської Аравії Салман ібн Абдул-Азіз Аль Сауд відомий своїми диктаторськими, жорстокими замашками. Скажімо, його намагання в столиці СА, прекрасному місті Ер-Ріяд, розвивати туризм не монтується з тим, що саудівські офіцери безпеки вбили, а потім порізали на шматочки й розчинили в кислоті опозиційного саудівського журналіста Джамала Хашогджа в

но мир між росією та Україною, отримає колосальну політичну вагу. І якщо це станеться саме тут, то Саудівська Аравія своїми новими політичними м'язами зможе грати й диктувати свої правила гри на міжнародній політичній та економічній аренах.

19 травня цього року в Саудівській Аравії — також у Джидді — був саміт Ліги арабських держав, і тоді саудівський наслідний принц Мухамед бін Салман запросив президента України Володимира Зеленського, який представив українську формулу миру.

Візит Зеленського на цей захід став серйозним сигналом. У відповідь саудівські урядовці приїжджали до Києва з пропозиціями матеріальної допомоги й участі у звільненні українських полонених. Вони побачили, що це для них престижно, вигідно і це спосіб підвищити свій авторитет і статус у світі.

Щодо гри з росією, то вона хоч і неоднозначна, але тече своїм руслом. Вони — одночасно партнери і супротивники. Саудівська Аравія має розгалужені зв'язки з росією, подекуди вони виступають конкурентами, а подекуди й ворогують. Однак Саудівська Аравія зараз купує багато російської нафти зі знижкою, бо це вигідно.

Відчуття від саміту неоднозначні. Влада відбулась коментарем у своєму звичному стилі: сказати так, щоб нічого не сказати. У загальній же атмосфері особливого позитиву не відчувається. З'явилися підозри, що від нас приховують якусь істину. Вони посилюються повідомленням у Bloomberg, що Україна пішла на поступки й тепер допускається, що на момент перемовин російські війська ще залишаються на території України. Це що?!

2018 році в Стамбулі, перед тим викликавши його до консульства Саудівської Аравії.

Дисонанс подібних історій не дає впевненості в тому, що ця людина на своїй території може заварити якусь корисну для нас політичну кашу, яка дійсно могла б нам посприяти.

Але, попри сумніви, був свій розрахунок, котрий визнавали і частина політиків у США, і самі саудити. Він полягав у тому, що Саудівська Аравія для цієї зустрічі зможе залучити Китай, котрий є одним із найближчих друзів росії. А той своєю чергою тиснутиме на росію.

Китай на заході був. І міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба назвав це суперпроривом та історичною перемогою.

Саудівська Аравія додає українського вектору?

У чому інтерес власне самої Саудівської Аравії? Найімовірніше, в амбіціях стати не лише регіональним лідером чи лідером ісламського світу, а й потужним глобальним гравцем.

Звісно, що держава, на платформі якої може бути підписа-

Сум'яття політичного результату

Для України важливо, щоб просунута світова спільнота врешті вивела спільну чітку позицію миру на умовах Києва, а не кожен намагався продати свій порядок денний.

Для нас важливо, аби було виведено всі війська РФ з усіх окупованих нею територій та війна завершилася на українських умовах, а не те, що увесь світ змусить нас підписувати, що кому заманеться. Тому нам треба дуже пильнувати, адже наперсточників у світі вистачає.

Отже, однозначних яскравих вражень результату цього саміту не викликають. Загалом — суміш.

Як ми вже зазначили, відчуття, що від нас щось приховують, з'явилось після того, коли всі сказали, що домовилися орієнтуватись на територіальну цілісність України та статут ООН, але це загальне твердження. Про що воно? А де зброя, ракети, літаки?..

Якщо це форум миру, то до нього ми й повинні прийти. Якщо ми не запросили туди

Саміт у Саудівській Аравії — надії небагато.
Фото з сайту telegraf.com.ua.

росію, значить, її маємо намір перемагати? Чи ні?

Також незрозуміло: підтримали план Зеленського, але створили робочу групу для його обговорення. Якщо ви вже з ним погодились, то для чого робоча група? Якесь дивна історія.

Тим часом Bloomberg повідомив новину, що Україна пішла на поступки щодо того, що на момент перемовин російські війська ще залишаються на території України. Це що?!

Де правда, в Bloomberg чи в тому, що коментують наші офіційні джерела? І це подається під якимось дивним соусом, що Україна

нашої території і догоджання путіну. Але нам таке не потрібно.

Якщо російські війська залишаться на нашій території, то може повторитись Чечня. Вони трохи відійдуть, зупиняться. Путін перебереться на наступний термін — і раша знову піде на нас в атаку.

Схоже, влада показує і розказує нам не все. Не іноземні ЗМІ мають нам про це розповідати, а наша влада. Тим більше, ми маємо історію, яку варто повторити.

Згадати все. Оновити стратегію

Фактор нафти у взаєминах СА та росії — доленосний. Нагадаємо, в останні роки існування СРСР Саудівська Аравія різко збільшила видобуток нафти і завалила нею світові ринки. Радянський Союз уже не міг через здешевшення нафти заробляти достатньо нафтодоларів, що й було одним з ключових економічних чинників його занепаду.

«Захід не зміг перемогти радянську імперію без арабської нафти. Саме завдяки позиції Саудівської Аравії в останні п'ять років Холодної війни, коли вона підвищила видобуток нафти до величезних обсягів і ціни на радянську покрились донизу, було покінчено радянську економіку. Це допомогло перемогти у Холодній війні», — вважає експерт з українсько-арабських відносин Мохаммад Фраджаллах. Чи можливе зараз повторення цього сценарію? Все можливе.

Але, ймовірно, виходячи з неоднозначних результатів саміту, королівський дім перед тим, як на це піти, хоче востаннє використати шанс дипломатії — дати росії можливість пристати на мир. Бо Москва невпинно поширює свою легенду, що вона прагне миру. Ймовірно, Саудівська Аравія хоче в цьому переконачись — чи насправді для путіна важливий мир, чи, навпаки, він одержимий невпинним руйнуванням української державності?

Тим часом міжнародні аналітики стверджують, що в Азії готові знизити ціну на нафту. ■

ЧИТАЙ. АНАЛІЗУЙ. РОЗУМІЙ

«У бій ідуть комарі і кліщі»

Анатомія російського фейку про «американські біолабораторії»

Максим СТРИХА, доктор фізико-математичних наук, професор, заступник міністра освіти і науки України в 2008-10 та 2014-19 роках, член Адміністративної ради УНТЦ у 2015-19 рр.

У сьогоднішній війні росія воює проти нас не тільки зброєю, що вибухає і вбиває. Не меншу увагу країна-агресорка приділяє тій зброї, яка покликана зламати волю українців до опору і зруйнувати солідарність демократичного світу з Україною. Для цього в Москві створюють численні фейки про те, начебто Україна чи то вже має, чи то активно створює зброю масового знищення: чи то ядерну, чи то біологічну, чи то самостійно, чи з допомогою зловісних «англо-американців». А отже, за маніпулятивними меседжами із рф, «київський режим» нібито небезпечний для всього світу, тому росія веде проти нього «військово-спеціальну операцію».

Відтак одним із найважливіших навиків споживачів новин і в Україні, і в усьому демократичному світі має стати вміння розрізняти російські фейки. А обов'язком експертів — вчасно розвінчувати ту маячню, яку невтомно генерують у Москві. У газеті «Україна молода» у рубриках «Думай!» та «Читай. Аналізуй. Розумій» не раз розбирали російські пропагандистські маніпуляції. Тепер ітиметься про черговий фейк із рф — про діяльність «секретних американських біолабораторій в Україні».

Про біологічну зброю

Нещодавно, 18 липня, в міноборони ерефії відбувся брифінг начальника військової захисту збройних сил росії генерал-лейтенанта Ігоря Кирилова — як було оголошено, з приводу документів, що висвітлюють військово-біологічну діяльність США на території України та інших країн. Головною метою організаторів заходу було довести: попри те, що президент Річард Ніксон ще в 1969 році оголосив про припинення Штатами в односторонньому порядку роботи над створенням біологічної зброї, реально такі роботи були не тільки продовжені, а й перенесені на територію інших країн.

Основну увагу генерала Кирилова було приділено роботам військово-медичних установ США щодо комарів і кліщів, які є збудниками таких небезпечних інфекцій, як лихоманка долини Ріфт, Західного Нілу та денге. Згідно з твердженнями російського високосадовця, до таких робіт начебто причетна ще й компанія «Оксітек», підтримана фондом Білла та Мелінди Гейтсів. Була відзначена зловісна роль ще однієї компанії, «Метабіоти», начебто пов'язаної (а як же інакше!) з самим Гантером Байденом.

Зрозуміло, що в усьому світі сьогодні ведуться роботи з небезпечними патогенами. Вони абсолютно необхідні для створення засобів боротьби з хворобами, викликаними цими патогенами. Саме такі дослідження врешті-решт дозволили зробити те, що раніше здавалося неможливим: упродовж лічених місяців розробити декілька дієвих вакцин проти Covid-19 і зупинити пандемію, що викликала в багатьох майже містичний страх, зберігши при

цьому мільйони людських життів.

Ніяких доказів того, що військові медики США та пов'язані з ними установи досліджують патогени саме з метою створення біологічної зброї, очікувано наведено не було. Не вважати ж за доказ повідомлення про те, що африканських комарів виявлено в Європі (на жаль, зміни клімату і в Україні перемістили багато видів комах, характерних раніше тільки для Причорномор'я, на широту Полтавщини й Черкащини). Або епатажні заяви кандидата у президенти США Роберта Кеннеді-молодшого (який відомий, зокрема, своєю войовничою «антиваксерською» позицією, що дає вичерпне уявлення про нього як про експерта в царині біобезпеки).

Врешті-решт і російська дезінформація про українську ядерну програму, яка начебто здійснювалася з 1994 року і на момент повномасштабного вторгнення перебувала на завершальній стадії створення чи то уранової, чи то плутонієвої бомби, і фейки про плани України створити «брудну» бомбу, «вкидання» про радіозабруднення половини Європи після вибуху британських танкових снарядів зі збідненим ураном під Хмельницьким теж не містили під собою жодної фактографічної основи. Її, схоже, росіяни сьогодні вже й не потребують — бо вона тільки обмежуватиме політ їхньої вільної фантазії.

Фейкмейкери з росії брешуть про Україну

Звісно, такий інформаційний продукт не буде сприйнятливим кимось із серйозних експертів. Але для внутрішньої ерефівської аудиторії він цілком згодиться, ще раз показуючи, що недарма владімір владімірович перетворює країну на обложену фортецю. Та й на Заході завжди знайдуться чи то «корисні ідіоти» (з кола крайніх правих чи лівих усіх штибів), чи то й просто проплачені агенти, які охоче підхоплять ті або інші російські вигадки. А потім якийсь черговий генерал Кирилов гордо наводитиме на своєму брифінгу в Москві скани з їхніх публікацій на доказ власної респектабельності...

«Останню хвилю істерії здійняли незадовго перед повномасштабним вторгненням депутати забороненої нині ОПЗЖ, які подали написаний російськими замовниками грізний запит щодо «американських біолабораторій» — адже цю тему (як і тему «ядерної програми України») розробляють у Москві вже давно й послідовно».

Тому я не намагатимуся далі коментувати боротьбу Кирилова з військово-медичними установами США: розумному читачеві матеріалів брифінгу зі схильністю до елементарного аналізу все має бути зрозумілим і так, навіть якщо цей читач і не має спеціальної медико-біологічної освіти. Тим більше, що докладніший аналіз цих фейків можна знайти за посиланнями https://istc.int/ISCT_RF_Disinformation_Press_Release та http://www.stcu.int/documents/stcu_inf/STCU-Russian_Disinformation_Fact_Sheet.pdf.

А от простежити, як російські фейкмейкери намагають-

ся прив'язати до американських біолабораторій Україну, цікаво й повчально.

Насправді на весь чималий текст релізу брифінгу https://z.mil.ru/spec_mil_oper/brief/briefings/more.htm?id=12472965@egNews слово «Україна» згадано лише тричі (плюс четвертий раз у назві). Є посилання на начебно надані раніше «документальні свідчення участі співробітників Науково-дослідного інституту сухопутних військ США імені Волтера Ріда у збиранні біоматеріалів від населення України та військовослужбовців ЗСУ в період 2014-20 років». Згадано про якийсь давнячий 2015 роком виявлений росіянами на «визволених територіях» (тобто на окупованих українських землях) документ, який начебто стосується клінічних досліджень медичних засобів протидії вірусним лихоманкам.

Нарешті, під кінець зазначається, що активну участь у цій діяльності брали «співробітники Українського науково-технологічного центру та інших підрядних організацій міністерства оборони США».

Перші два твердження сенсу коментувати немає — з причини їхньої абсолютної бездоказовості. Навіть якщо росіяни і продемонструють якісь папірки з цього приводу, то їхню вагу зрозуміє кожний. А ось твердження щодо УНТЦ було підкріплено спеціальним слайдом, де зазначено головних фігурантів (із зазначенням місць проживання!), серед яких автор упізнав і себе.

І ось саме цей слайд дає прекрасний матеріал для того, щоб продемонструвати, як насправді виготовляються російські фейки.

Через УНТЦ профінансовано проєкти на майже 400 млн доларів

Троє перших зображених на слайді осіб (Брайан Меффорд, Марина Антонова і Тарас Бик) представляють невідому мені компанію «Вуден Горс Стретеджис». Ця консалтингова фірма, згідно з самим текстом релізу брифінгу, супроводжує діяльність не УНТЦ, а зовсім іншої організації — Міжнародного науково-

технологічного центру (МНТЦ) зі штаб-квартирою в Астані. Але яка споживачеві фейків різниця — УНТЦ чи МНТЦ, Україна чи Казахстан?..

Проте для того, щоб зрозуміти справжній стан справ, цю різницю знати таки потрібно.

Отже, УНТЦ — це міжнародна міжурядова організація, яка діє відповідно до угоди від 25 жовтня 1993 року й повноправними учасниками якої на сьогодні є США, Європейський Союз та Україна. В роботі УНТЦ (без права ухвального голосу) беруть також участь Грузія, Молдова та Азербайджан.

УНТЦ було початково створе-

Приклад російської маячні про українських учених.

Фейки про біологічну зброю розганяють з росії. Фото з сайту defence-ua.com.

но для того, щоб у роки колапсу економіки не дати вмерти науці в пострадянських країнах (а заодно платити гідні гранти для подальшої дослідницької роботи в Україні тим ученим, що були залучені до колишніх радянських військових програм і до яких тоді виявляли пильну увагу диктаторські режими на кшталт Лівії, Північної Кореї, Іраку та Ірану, що бажали мати свою зброю масового знищення).

Ті «військові учені» вже дзвіллішого завершили активну діяльність суто з вікових причин. Але й сьогодні УНТЦ залишається важливим інструментом міжнародного науково-технічного співробітництва та найбільшим зовнішнім донором української науки за всю її історію. Всього через УНТЦ профінансовано проєкти на майже 400 млн доларів, з них 90% пішло на підтримку українських науковців (решта 10% припали на Грузію, Азербайджан та Молдову). Це фінансування іс-

тотно зросло після початку повномасштабного вторгнення: 26 млн доларів у 2022 році і очікувані рекордні майже 40 млн доларів — у цьому.

Важливо, що фінансують проєкти УНТЦ саме структури США та ЄС (Україна лише надає та утримує офіс для розміщення організації). Супровід діяльності УНТЦ як міжнародної організації здійснює Міністерство освіти і науки України.

Роком раніше з такою ж метою було створено і МНТЦ — зі штаб-квартирою в Москві. У 1990-ті ця організація буквально врятувала багатьох російських учених від голодної смерті (всього

МНТЦ профінансував у росії наукові проєкти на суму понад 1,5 млрд доларів).

Але Путін, прийшовши до влади, негайно звинуватив МНТЦ у шпигунстві й у 2015 році врешті-решт вигнав з росії (змушивши паралельно вийти з Центру і Лукашенківську Білорусь). Прихистив організацію в Казахстані прагматичний Нурсултан Назарбаєв (тепер вона зосередила діяльність на країнах Центральної Азії та Закавказзя). Звідти росіяни послідовно й досі намагаються її «викрити» як «американського агента».

Троє інших осіб, зображених на слайді, справді мали (чи досі мають) стосунок до діяльності УНТЦ — хоч і виконували (чи виконують) при цьому зовсім інші функції, аніж повідомляють супровідні нотатки російського міноборони. Один з них, Микола Лубів, і зараз успішно працює в УНТЦ на посаді першого заступника виконавчого директора.

На чолі УНТЦ стоїть Адміністративна рада з представників сторін. ЄС у ній традиційно представляє чиновник Євро-

комісії високого рівня, США — теж високого рівня чиновник Держдепу, Україну — заступник керівника органу влади, який відповідає в уряді за науку.

Тому з 2010 року членом цієї Адміністрації від України справді був відомий учений-матеріалознавець (на вироцених у його Інституті сцинтиляційних матеріалів у Харкові кристалах для детекторів було відкрито в ЦЕРНі бозон Гігса!) Борис Гриньов як перший заступник голови тодішнього Держінформнауки, а з 2015-го по 2019 рік — як профільний заступник міністра освіти і науки України з питань науки. (І сьогодні ці обов'язки виконує також такий самий профільний заступник міністра Денис Курбатов).

Тому як сумлінний учасник усіх засідань Адміністрації УНТЦ упродовж майже п'яти років можу відповідально засвідчити: там ніколи й близько не йшлося про підтримку якихось робіт, пов'язаних із «секретними біолабораторіями». І не могло йтися за визначенням: наші партнери з ЄС і США постійно розглядали УНТЦ зокрема ще й як інструмент сприяння нерозповсюдженню ядерної, хімічної та біологічної зброї.

Фінансування УНТЦ якихось таємних проєктів поза віданням Адміністрації і поза затвердженням нею бюджетом так само абсолютно виключене: Центр регулярно проходить процедуру прискіпливого міжнародного аудиту.

Про зниження загрози чуми

Звісно, серед численних підтриманих УНТЦ наукових проєктів були й роботи медико-біологічного спрямування. Але вся інформація щодо них розміщена на сайті організації <http://www.stcu.int>, і їхня цілком мирна спрямованість настільки очевидна, що навіть пильні очі аналітиків московського міноборони змогли зацепитися тільки за дві назви.

Борису Гриньову інкриміновано підтримку в 2014 році проєкту Р-609 «Зниження загрози африканської чуми свиней за рахунок епідагляду в Україні». Насправді з того ж сайту УНТЦ можна довідатися, що виконувала цю роботу не якась «секретна біолабораторія США», а цілком відкритий Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини НААН у Харкові, і спрямовано його було саме на вирішення цієї критично важливої для українського сільськогосподарства проблеми.

Ще кумедніша ситуація вийшла з інкримінованою мені роботою «Новітні підходи до ефективної інактивації резистентних до ліків мікобактерій туберкульозу». Її актуальність зрозуміла вже з назви — адже з'являється дедалі більше резистентних до традиційних препаратів форм туберкульозу, які дуже складно лікувати. Але саме цей проєкт, де завдяки зорянню, як на мене, колектив науковців з Інституту клітинної біології НАН у Львові, Інституту біохімії імені Олександра Палладіна НАН у Києві та Національного університету «Львівська політехніка», на жаль, з певних незалежних від українських учених причин так і не було профінансовано та виконано...

Отже, те, що в Москві нас із Борисом Вікторовичем Гриньовим названо сьогодні «кураторами реалізації військово-біологічної програми США в Україні», можна, звісно, вважати компліментом нашої громадянської позиції з інших питань — але найменшого фактичного підґрунтя таке твердження під собою не має.

Реально мені й без того є чим пишатися за роки перебування на посаді члена Адміністрації УНТЦ. Ще в 2008 році я з допомогою міністра Івана Вакарчука зумів вирішити питання про стаціонарний офіс для УНТЦ в кампусі КПІ (до того для організації орендували приміщення в приватних осіб — переплачуючи, як годиться, втридорога). У 2015 році було остаточно врегульовано правові питання діяльності УНТЦ в Україні (з ініціативи МОН Верховна Рада ратифікувала Протокол про внесення змін до Угоди про створення УНТЦ від 1997 року, яким Швецією як первісного співзасновника УНТЦ замінив ЄС), а до виконання наукових проєктів УНТЦ вперше залучено наукові команди університетів України (доти таке співробітництво здійснювалося лише установами НАН).

Мабуть, є чим пишатися й Борису Вікторовичу — він сприяв тому, що організація збереглася в ті роки, коли впливові агенти росії на рівні керівництва українського уряду та спецслужб рішуче вимагали її закриття.

Сподіваюся, що великі можливості УНТЦ і далі повною мірою використовуватимуть уже наші наступники — це особливо важливо, коли українська наука зазнала у війні великих втрат: людських, матеріальних, фінансових. І коли радіаційні, біологічні та хімічні загрози насправді суттєво зросли — навіть без використання зброї масового знищення...

А технологія російських фейків і надалі залишатиметься, мабуть, примітивно-брутальною: брехати якомога більше й зухваліше — і щось та й залишиться. Однак ці фейки потрібно аналізувати і спростовувати, бодай для того, щоб їх не ретранслювали на Заході в респектабельних ЗМІ вже згадані «корисні ідіоти» й проплачені агенти. ■

Андрій ТОПАЧЕВСЬКИЙ

Відомий своїми піснями «Впали роси на покоси», «Лелеченьки», «Долиною туман тече», «Два кольори», які, без перебільшення, стали народними. У фільмі «Сон» за його сценарієм Дмитро Павличко навіть пройшов кінопроби на роль Тараса Шевченка, бо глибоко уживався з героями своїх творів.

Видатний поет, перекладач, публіцист, громадсько-політичний діяч, дипломат, один з провідників Народного Руху України, засновник Товариства української мови (згодом — «Просвіта»), реформатор Спілки письменників, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1977), Дмитро Павличко мав особливий світоглядний дар — упевнювати опонентів і переконувати опонентів. Старший за віком від шістдесятників, він був і лишається їхнім попередником, чи то — предтечею.

Мені особисто пощастило неодноразово бачитися з Дмитром Васильовичем за цікавих і важливих обставин.

Почати варто, мабуть, із 1970-х і «Всесвіту». «У 1970-ті роки, які почалися хвилею арештів «буржуазних націоналістів» і новим наступом русифікації, саме журнал «Всесвіт» залишався одним із найяскравіших оплотів українства», — писав Максим Стріха у статті «Феномен «Всесвіту» в українській культурі». У редакції цього журналу я зустрівся з Дмитром Васильовичем, коли у липні 1976 року там був надрукований шекспірівський «Гамлет», врятований ще у 1937 році моїм троюрідним братом Ігорем Костецьким.

Автор перекладу, поет Леонід Гребінка, забіг до будинку Костецьких у Вінниці напередодні свого арешту (згодом, у 1942-му, був розстріляний), благаючи зберегти примірник цього твору. Драматична епопея українського «Гамлета» розв'язалася лише з появою нового керівника «Всесвіту», Дмитра Павличка.

Ігор Костецький, на той час письменник в еміграції, повідомив, де схований рукопис: на горіщі під бантиною. Знайшовши майже через 40 (!) років, переклад передали Павличкові, і він без вагань оприлюднив твір «ворога народу». А ще перед тим уперше в СРСР там же був надрукований переклад всесвітнього бестселера Маріо П'юзо «Хрещений батько»... У 1978-му Павличка усе ж таки звільнили за вільнодумство, але феномен «Всесвіту» залишився!

Далі — поза хронологією.

Поета Павличка я поцінував у 1960-му, прочитавши у львівському «самвидав'ї» його вірш «Коли помер великий Торквемада», що закінчувався прозорим натяком на тодішню державну систему: «здох тиран, але стоїть тюрма». Як виявилось, вірш написаний ще 1957-го — як на ті часи небачена сміливість автора! Поетичну метафору легко розгадали «компетентні органи», що й матеріалізувалося у «доповідну записку» (фактично донос) зав. відділу науки і культури ЦК КПУ Ю. Кудуфору. У «записці» йшлося про «відродження націоналістичних тенденцій» у Львові, про що нібито свідчив, зокрема, випуск «ідейно хибної» збірки віршів Д. Павличка «Правда кличе».

Згодом, наприкінці 1960-х, Спілка письменників запросила на зустріч кількох молодих поетів. Творчий вечір він Павличко; поступово увага присутніх і самого ведучого зупинилася на Ігорі Калинцеві, який прочитав дещо справжнє, земне, праслов'янське і водночас — іронічне: «Гасає вітер свавільно на майдані за ринком // Де кози пасе остання в містечку відьма // Де імператор чоргополоху здивований прикро // Що сонну імперію непроханий гість відвідав... Не за горами зима // І журитьсь відьма козами — // На леваді, де зорі пасуться, найпахучіше сіно // Та коня не дістати і дишель зламався у возі // А на вінки тепер, ік старості, ледве чи б сіла... Як реп'яхів, не позбу-

СПОГАДИ

«Здох тиран, але стоїть тюрма»

Феномен і компроміси Дмитра Павличка

Дмитро Павличко (1929-2023) на святкуванні 500-ліття Запорозького козацтва. 4 серпня 1990 року.

Архівне фото.

тися надокучливих мислей, // Що минувся той час і вже не присниться, // Коли до Великого Веза запрягався місяць // І відьми привозив сіна цілу копицю».

І хоч що там заздрісники казали про пересіпи творів Богдана Антоновича, але Ігоря Калинця, майбутнього шевченківського лауреата, видатного поета-шістдесятника, віднайшов і підтримав Дмитро Павличко... Відкритий новий талант Дмитро Васильович вважав за честь; подібна шляхетність була притаманна майстрам старшого покоління, як Павло Загребельний, Олесь Гончар, Павло Тичина, Максим Рильський.

Перед митцями неодноразово поставало питання: піти шляхом Джордано Бруно чи наслідувати приклад компромісу Галілео Галілея, який на вигляд зрікся своїх переконань, насправді ж приховав їх... Компроміс Павличка, як і деяких «шістдесятників» — Івана Драча, Віталія Коротича, Миколи Вінграновського — заслуговує на визначення як особливе явище чи то феномен, притаманний певному періоду становлення нашої державності. Павличко добре усвідлював, що багато років ішов за подіями, не наважуючись їх випередити — пішовши на Голгофу, як це зробив Василь Стус, або прирікши себе на духовне схимництво, як Ліна Костенко. Тому він і написав свої «покаянні псалми» (1994):

Не був я, Господи, безбожним,
Але носив раба тавро,
Во ім'я правди словом ложним
Сквернив свої уста й перо.

Власне, во ім'я правди, коли цькували Івана Дзюбу, авторитетний Павличко не побоявся заперечити: «Не Дзюба породив проблему, але вона породила його». Поборюючи будь-які догмати, Павличко вважав, що наші погляди не лише можуть, а й мають змінюватися у плінні розвитку суспільства, кориговані новою реальністю... Суспільну функцію цього феномену не варто недооцінювати, адже позиція «на крок позаду» допомогла зберегти дієздатну і впливову верству інтелектуальної еліти. Належачи до цієї еліти, Павличко, як і належить митцеві, завжди дистанціювався від влади суцільної, навіть вже за часів Незалежності. Коли урочисто відзначалося його 75-річчя і Дмитро Васильович отримав звання Героя України, то він, ніби вибачаючись за свої посади і нагороди, сказав, що це — лише місток, який влада прокладає до нього.

Між нашими зустрічами з Павличком як очільником «Всесвіту» і

ним під час його дипломатичної каденції у Польщі минуло 15 років; ми бачилися лише епізодично. Якось він відзначив і схвалив мою першу книжку «Симфонія життя», бо цікавився природоохоронними проблемами (до речі, «зелений» рух тоді був дуже помітний у нас, навіть у Верховній Раді, депутатом якої він був). Цей рух він вважав «людинолюбним», усвідомлюючи, що Людина вийшла з Природи; тому пам'ятаймо про гори, ліси й луки, бо ми — звідти, що засвідчив мені у дарчому написі на збірці «Спіраль» (1984).

У 2015 році у телепередачі з циклу «Прямостояння» (ТРК «Культура», режисер Тамара Бойко) ми разом з ним, а також Юрієм Буряком і Анатолієм Шпиталем поминали Івана Білика, автора забороненого цензурою історичного роману «Меч Арея». Тоді Павличка здивував уперше оприлюднений рідкісний артефакт: зошит зі 100 титульних аркушів, якими видавництво звітувало перед «компетентними органами» про знищення накладу. «Збережи для нащадків, — порадив мені Павличко, — не віддавай до музею, щоб не загубилося в архівах». Так я і зробив; досі дивуюся його передбачливості... До речі, свого часу, коли Білик через «крамольний» твір опинився безробітним, він прихистив його у вже згаданому «Всесвіті» на єдиній вільній посаді... друкарки.

...2000 року у Варшаві ми зустрілися на прем'єрі фільму «Близькі й далекі» (режисер Михайло Ткачук; я був редактором). Документальна стрічка про польсько-українські взаємини викликала жваве обговорення за участі професорів-істориків; цитували навіть «самого» Єжи Гедройца, редактора славного часопису «Культура» — про те, як Українці швидше увійти до Європи не просто географічно, але ментально і політично.

«Адже наші держави мають бути разом, як заповів Гедройц», — зауважив посол Польщі в Україні Єжи Вар. Голос його українського колеги-дипломата Дмитра Павличка (він чудово говорив польською) прозвучав не менш переконливо: «Забудьмо колишні взаємні кривди, зокрема Волинську трагедію, — закликав мудрий посол. Шукаймо порозуміння наших народів, адже самою Історією вони покликані бути разом, від Галяцької унії 1658 року — до союзу Пільсудського і Петлюри у 1920-му і до нинішнього часу, перед загрозою необільшовизму». Ці думки, висловлені 33 роки тому, сьогодні особливо актуальні! ■

Анатолій СИГАЛОВ

Хочу представити абсолютно унікальну людину. У світі не знайдеться генералісімуса, маршала, державного діяча, які б мали стільки найвищих нагород різних країн, ніж ця людина — командор Ордена Вільгельма (Нідерланди), командор Почесного Ордена Італійської республіки, Герой Франції, кавалер Ордена Почесного легіону, володар Золотої медалі Конгресу США, Золотої медалі Єрусалима, найвищої відзнаки королеви — Ордена Британської імперії, а також найвищих нагород Австрії, Чехії, Канади. Ім'я цієї людини — Симон Візенталь.

Перша світова

Восени кожного року українське місто Умань перетворюється на центр світового юдаїзму: з найвіддаленіших кутків світу сюди з'їжджаються єврейські ортодокси-хасиди, аби поклонитися своєму духовному наставнику (цадику) Нахману, який похований в Умані, і водночас зустріти Рош-га-Шана — єврейський новий рік. І мало хто з хасидів знає, що, окрім Умані, є в Україні ще один центр хасидизму — місто Бучач, що на Тернопільщині. Хасидизм як течія виник тут у 1878 році і дав світу багато правовірних юдеїв. Тож не дивно, що один зі старожилів Бучача — Ошер Візенталь — хотів бачити свого сина Симона набожним хасидом. Ошер був комерсантом, злиднів не знав, мав у синагозі своє крісло, яке ніхто не мав права займати.

Коли Симону виповнилося сім років, Ошер віддав його у хедер — школу для хлопчиків, а у вільний час навчав сина догматів хасидизму. І дуже швидко помітив, що Симону це нецікаво. Посилаючись на те, що головні книги юдеїв — Талмуд та Тора — написані староеврейською мовою, яку важко засвоїти, Симон відверто нехтував батьковими уроками.

Десять років від Бучача розпочалася Перша світова війна, але дуже скоро саме тут, неподалік Бучача, армія генерала Брусилова прорвала потужні укріплення австро-німецьких військ. Російська преса із захватом висвітлювала «ратний путь доблестного воїнства», не звертаючи жодної уваги на такі «дрібниці», як єврейські погроми. «Славне воїнство», яке через два роки станеться кісткою російських білогвардійських армій, вривалося у єврейські обійстя, вигрібаючи геть усе — гроші, харчі, цінності. А тих, хто чинив спротив, розстрілювали. Та й то ще не все: російські бомби зруйнували бучацьку святиню — синагогу. Відчаю старшого Ошера не було меж, а Симон, із жахом дивлячись на руїни, обрав собі фах: він стане будівничим, а найперше — побудує в Бучачі нову синагогу, ще величншу.

Рятуючись від погромів, Ошер Візенталь, заможна людина, переїздить до Львова. На вулиці Братів Міхновських, неподалік синагоги «Цорі Глод», купує квартиру, де й оселяється разом з родиною. У житті Симона розпочинається благословенна мирна пора, та от біда: старший Ошер несподівано гине під Станіславом, куди прибув за наказом львівських ополченців. А Симона як сина загиблого патріота приймають у гімназію, де він навчається з дітьми українців, поляків, заможних євреїв.

На відміну від росії, де євреям забороняли жити у Санкт-Петербурзі й Москві, а в інших великих містах відводили так звану «межу осілости», обмежуючи прийом єврейської молоді до вищих навчальних закладів, Галичина зрівняла у правах євреїв з українцями й поляками. Тож, успішно закінчивши гімназію, Симон без проблем вступив до такого престижного навчально-

го закладу, як Львівська політехніка. Значно пізніше в одній із книг спогадів Симон Візенталь зазначить: «Здавня центром галицького єврейства був Львів: там жило 150 тисяч євреїв, або 32 відсотки всього населення міста. Часто на його вулицях можна було побачити як світських, так і ортодоксальних євреїв, які не цуралися свого походження, бо якщо узяти по Галичині в цілому, то 1 тисяча 150 найвідоміших лікарів, 43 відсотки зубних техніків і 45 відсотків медичних сестер, до того ж 41 відсоток працівників культури, були євреями. Додам до цього, що у Галичині 2 тисячі 200 юристів плідно займалися адвокатською практикою».

І не випадково саме великий галичанин Іван Франко подарував світові епічну поему «Мойсей», яка оспівала законодавця і вождя єврейського народу. «Цей епохальний твір, — пише Візенталь, — збурило українську національну духовність, бо Україна, розшматована між двома імперіями, особливо гостро відчувала своє бездержавне становище і мріяла про свого Мойсея, натхненного мудростю і силою волі».

Друга світова

Першого вересня 1939 року німецькі війська вторглися у Польщу і завдяки узятому на озброєння «бліцкригу» (блискавичній війні) швидко окупували її. І тут же військові оглядачі низки європейських країн звернули увагу на те, що німецькі війська старанно оминали землі заходу України, на яких проживало 13 мільйонів людей і які називалися Галичинами.

Не знаючи ані суті, ані змісту втаємниченого Пакту про ненапад між СРСР та Німеччиною, всі в Європі, як-то кажуть, губилися у здогадках. Та дуже скоро все стало зрозумілим: 17 вересня того ж таки 1939 року на землі Галичини у кількості 600 тисяч солдатів ступила червона армія, і вже за п'ять днів — 22 вересня — увійшла у Львів. Ентузіазм і радість багатьох львів'ян були зрозумілі: польське населення отримало прихисток від німецької навали, українське плекало надію на створення власної держави (цю ідею польська влада агресивно відкидала), а єврейське було врятовано від остаточного знищення у полум'ї Голокосту.

Разом з багатьма радів і Симон Візенталь, який щойно закінчив Львівську політехніку за фахом «архітектура». Перші кроки нової влади були обнадійливі: уряд України ухвалив постанову про перейменування університету Яна Казимежа на Львівський державний університет імені Івана Франка. Це означало, що давній бастион польської культури тепер стане оплотом культури української, і запанує тут українська мова. Із цього розпочалася українізація й усіх інших закладів освіти: вже за рік половина початкових шкіл на Галичині стали українські.

Та дуже скоро «совіти», як їх тут називали, поміняли шило на

МІСЯ ЗДІЙСНЕННА

Знайти і

Як галичанин переслідував фашистських катів.
А хто переслідуватиме рашистських?

Симон Візенталь, від пильного ока якого не сховався жоден фашистський кат.

міло: замість польської всюди почали запроваджувати російську, а тим, хто чинив спротив насильницькому зрощенню, клеїли «знаменитий» термін — «український націоналіст». А це не що інше, як «антирадянська діяльність», під яку підвели статтю 58 КК СРСР — поховання на «націоналістів» розпочалося...

Хапали всіх, тисячі людей без суду чи бодай формального звинувачення заарештовували, заганяли в холодні товарні вагони й вивозили до Сибіру, Далекого Сходу, Північного Казахстану. Ці справді стахановські темпи призвели до того, що за короткий час було депортовано 1 мільйон 300 тисяч осіб, тобто 10 відсотків усього населення заходу України.

І якщо радянські чекісти об'єктом знущань зробили ні в чому не винних українців, то німецькі фашисти, які увійшли у Львів 30 червня 1941 року, накинулися на так само безвинних євреїв, і смертельні постріли загриміли по всьому Львову. Коли ж почали розстрілювати жінок, старих і навіть дітей, своє вагоме слово сказало галицьке духовенство: митрополит Андрей Шептицький, кардинал Йосип Сліпий, отець Омелян Ковч. 1 липня 1941 року митрополит Андрей Шептицький звернувся з Пастирським посланням до рейхсфюрера СС Генріха Гімлера, у якому зазначав: «Ми очікували від вашої держави мудрості, справедливості й таких розпоряджень, які врахують потреби усіх громадян нашого краю, без розрізнення їхнього віросповідання та національності».

Не чекаючи відповіді від головного есесівця рейху, митрополит, його брат Климентій та ігумена Джозефа сховали у монастирях понад 100 єврейських дітей, а також рабинів Кагане, Хамейдеса, Левіна. Усім дітям видали підроблені свідоцтва про хрещення, змінивши їхні імена на українські.

Відаючи належне своєму

ратівникові, рабин Давид Кагане, ставши по війні головним військовим капеланом Ізраїлю, в день проголошення Держави Ізраїль (травень 1948 року) так говорив про нього з трибуни кнесету (парламенту): «Я присягаюся на цій Біблії, що граф Шептицький був одним з найвидатніших гуманістів в історії людства і найкращим другом, якого коли-небудь знали євреї. Я сказав так не тому, що він врятував мою дружину, мою дитину і мене, а тому, що фактично він організував порятунок від неминучої загибелі для сотень євреїв. Мій Боже, я прошу тебе прославити митрополита Андрея Шептицького на землі як одного з твоїх святих».

...Третього липня 1941 року Симона Візенталь заарештували просто на вулиці. Його кинули в бортову вантажівку й привезли у в'язницю «Бригадки». Тішив себе тим, що не розстріляли на місці, а завезли до тюрми. Але й тут без упину гриміли постріли. Він підготувався було до неминучої смерті, та з Берліна надійшов наказ: прадедздатних чоловіків-євреїв не розстрілювати, а використовувати на важких роботах. І він потрапив до Янівського концтабору, на який у Львові перетворили вулицю Янівську. За короткий час сюди звели 11 тисяч євреїв, тож на табірному майдані, названому «долиною смерті», з ранку й до ночі було чути кулеметні черги.

Зважаючи на те, що євреїв звозили безперервним потоком і концтабір скоро переповнився, командант Львова генерал-лейтенант Карл Ляш наказав, аби євреїв з вулиці переселили в окремий квартал, так зване гетто. Його розташували вздовж залізничної колії Львів-Тернопіль, де раніше мешкала місцева біднота (25 тисяч осіб), а зараз цей район мав прийняти 136 тисяч євреїв.

Переселення розпочалося 25 листопада 1941 року. Разом з усіма сюди потрапив і Симон Візенталь. Щодо перебування у

гетто він згадував: «У невеличкій кімнаті на першому поверсі, яку німці перетворили на камеру, просто на підлозі нас сиділо 60 чоловіків. З холодних бараків до нас час від часу заганяли жінок та дітей, аби зігрілися. Якщо й були у нас якісь крихти хліба, ми віддавали їх дітям. Їсти не було чого, ми були приречені на голодну смерть. Вбиральня була надворі, і то було єдине місце, куди ходити не забороняли».

І саме там, біля вбиральні, Симон раптом почув обережний шепіт: «Пане, пане, ловіть...» Тут же якийсь згорток перелетів через колючий дріт, впав на землю. Ховаючись від ліхтаря, Симон розірвав пакунок — і мало не знепритомнів: там були кілька теплих картоплин, окраєць хліба, два яйця — нечувана, забута розкіш... Надалі з настанням темряви Симон приходив сюди з тими, хто міг ходити, — і якісь люди кидали їм рятівні згортки.

Невдовзі підмога містян набрала помітних обертів, тож командант Львова наказав розклеїти оголошення такого змісту: «На жаль, мешканці Львова й околиць продовжують допомагати євреям, чим роблять зле громаді й собі своїм нехтуванням вимог німецької окупаційної влади. Вдаючись до партизанських методів, населення Львівщини постаєчає у єврейське гетто всі види харчових продуктів, причому в необмеженій кількості. Цивільне населення треба відрізати від євреїв, відлучити від звички допомагати євреям. Тих же, хто не виконає даний наказ, чекає суворе покарання».

Погрози, проте, не мали успіху: нехтуючи ними, львів'яни настійливо допомагали своїм учорашнім сусідам. Зважаючи на це, окупанти вирішили розформувати гетто. А оскільки поруч була залізнична станція, євреїв почали розвозити по концтаборах із засобами масового знищення — крематоріями, газом «циклон» тощо. Візенталь перекидають з однієї катівні в іншу:

■ МІСІЯ ЗДІЙСНЕННЯ

покарати

Освенцим, Трєблінка, Собібор, Білосток, Белжец (Польща) і, нарешті, Маутхаузен (Австрія), який у травні 1945 року звільнили американські союзні війська. Маючи зріст 1,8 метра, Симон на момент звільнення важив 44 кілограми. Не краще виглядали й інші бранці. Перебуваючи в американському військовому лазареті, Візенталь зробив запис по свіжих слідах: «Ті, що вціліли в Освенцимі, Маутхаузені, інших таборах смерті, не могли уявити, що десь є життя без газових камер і крематоріїв. Навіть звістка про капітуляцію німців не викликала у таборах смерті бурхливої радості — ці люди розучилися радіти».

Війна скінчилася, але ніхто не знав, що робити далі, куди податися. Варшава? Львів? Відень? Дороги на них забиті потоками біженців, а якщо навіть дістатися туди — який сенс? Замість помешкань — руїни, мати, батько, сестри — усі загинули... Німців не стало, але кому в цьому світі потрібні вони — живі кістяки, усі у важкому душевному стані».

Початок

Симон Візенталь ніколи не перетинався з американцями, не знав способу їхнього життя й мислення, звичок і манер. Знав лише, що люди вони діловиті, справ на потім не відкладають. І справді, його побратими по концтаборах іще нетвердо стояли на ногах, а сюди, в американську зону окупації, прибули двоє людей. Стояло тепле літо, усіх вивели на подвір'я, розсадили просто на траві. Один із прибулих, що був у цивільному, мовив, звертаючись до них: «Мене звати Роберт Джексон, президент Гаррі Трумен призначив мене головним обвинувачем від США на Міжнародному військовому трибуналі. Поруч зі мною сержант Джон Вудд, який очолить групу з виконання вироку».

Річ у тім, що у нашій зоні опинилися всі ватажки Третього рейху, крім тих, хто покінчив життя самогубством. Усі вони заарештовані і, згідно з рішеннями Тегеранської та Ялтинської зустрічей «Великої трійки», мають постати перед судом.

Разом з ними до нас потрапили тисячі тонн нацистської документації, в тому числі й секретної, тисячі кілометрів кіноматеріалів, безліч світлин, які навіть неможливо порахувати. Але усе це не може замінити свідчень людей, які на собі відчули весь жах нацистських злочинів і могли б дати суду особисті свідчення. Тому й звертаюся до вас, джентльмени: хто може виступити в суді як свідок?». Перший підняв руку Симон Візенталь.

20 листопада 1945 року в Нюрнберзькому палаці юстиції під головуванням лорд-судді Джеффри Лоуренса (Велика Британія) розпочалося засідання Міжнародного військового трибуналу. А вже наступного дня у смугастій робі в'язень концтабору Візенталь увійшов до зали суду. Усі підвелися немов по команді. Секретар суду

англієць Норман Біркетт представив його суду і надав слово. Візенталь сказав: «Панове судді, перед вами людина, яка пройшла жахи дванадцяти нацистських концтаборів — два-над-п'ять! І лише диво зберегло мені життя. Нелюди, яких ми бачимо на лаві підсудних, не залишили шансів на життя жодній єврейській дитині, жодній жінці, жодній людині. Усі народи зазнали важких втрат у війні, що її розв'язали фашисти, та лише євреї втратили третину свого народу. Їм довелось вмерти лише за те, що належали до древнього народу, який залишив людству гуманістичні заповіді «не убий», «полюби ближнього свого, як самого себе»...»

31 серпня 1946 року Суд Народів виніс суворий вирок, засудивши найближчих соратників Гітлера до смертної кари. Американський сержант Джон Вудд виконав вирок суду.

«Старі знайомі»

Після перемоги дихати в Європі стало легше. Оговтавшись від кривавих подій, країни європейського континенту починали нормальне життя. Та у Симона Візенталю на душі було неспокойно: так, у Нюрнберзі покінчили з «великою рибою», а скільки ж розлетілося по світу цих гауляйтерів, штурбанфюрерів, штандартенфюрерів, комендантів, наглядачів... То де ж вона, та структура, яка ловитиме усіх цих катів, що перефарбувалися, причаїлися, залягли на дно? І раптом сам собі відповів: цією структурою станеш ти, Симоне.

Прийнявши таке рішення, він зустрівся з прокурором Робертом Джексоном, знайомим по Нюрнберзькому процесу, і той відповів однозначно: «Можете розраховувати на мою допомогу».

Невдовзі у місті Лінц, поблизу Відня, відкрився невеликий офіс із дещо загадковою вівською «Центр єврейської документації». Місто Лінц було обрано не випадково: тут, на вулиці Еріхштрассе, збереглася народна школа Фішльхам, куди 1895 року мати привела шестирічного Адольфа Шикльгрубера. І це було глибоко символічно: навпроти школи, звідки пішов у світ майбутній Гітлер, аби вбивати, вбивати, вбивати, розташувалася установа, яка буде вилловлювати і віддавати під суд вихованих ним убивць.

А розпочати Візенталь вирішив з рідного йому Львова. Уже й сліду не залишилося від Янівського концтабору, розібрали й гетто, але знайшлися дивом уцілілі євреї, яких врятували небайдужі українці. Візенталь зустрівся з кожним із них, й вони по свіжих слідах назвали концтабірних катів: генерал-губернатор Франк, генерали СС Ренц, Раш, Роткірх, Ляш, Вехтер, Катцман, начальники жандармерії Ульріх, Шенгард, офіцери орккомандатури Манфред, Сілнер, Фішер, Моценбергер, Гжимек, Вільгауз, Варцок. За два роки окупації Галичини вони спалили в полум'ї Голокосту

700 тисяч євреїв.

І тут за справу взялися американці. Спираючись на передані Візенталем дані, вони без проблем встановили адреси львівських катів, які, як з'ясувалося, покладаючись на «гуманістичні» закони повоєнної німецької Феміди, перебували собі спокійно на теренах Німеччини. І тоді за наказом прокурора Роберта Джексона озброєні загони «мілітер поліс» — американської військової поліції — заарештували кожного з них і відправили у тюрму Шпандау.

І от у Штутгарті, у Палаці правосуддя, де колись судили вони, тепер судять їх. Аргументи захисту зводяться до того, що люди ці — лише слухняні солдати, вони присягалися фюреру, а оскільки справжні винуватці Голокосту страчені у Нюрнберзі, то ті, що лише виконували накази, заслуговують на пом'якшений вирок. У підсумку лише двоє були засуджені до 10 років ув'язнення, решту кинули за ґрати на термін від 2 до 6 років.

Але перший крок Візенталем був зроблений.

Щоденник Анни Франк

12 червня 1942 року голландський єврей Отто Франк розмірковував над тим, що подарувати доньці, якій того дня виповнилося 13 років. Час був суворий, про якісь ласощі годі було й думати. Раптом у якійсь шухляді він знайшов шкільний зошит з написом «Щоденник». І Отто влучив його своїй Анні зі словами: «Вчися, доню, спостерігати за природою, занотувуй, коли цвітуть дерева, розпускають квіти, прилітають птахи...»

Анна з вдячністю взяла зошит і того ж дня зробила перший запис: «Ми живемо у постійному страху. Нам наказано носити жовту зірку, заборонено іздити у трамваях, хліба продають усе менше і менше. Після восьмої вечора нам заборонено не лише виходити на вулицю, для нас закриті сади і сквери, сидіти можна тільки на власному балконі. Ми майже не спимо, усіх нас переслідують жахи».

А коли Отто Франк отримав повістку, яка приписувала йому разом з родиною з'явитися на збірний пункт, аби виїхати в «інше місце», Анна занотувала: «Ми неймовірно злякалися й вирішили тікати. Січе проливна злива, але ми з важкими сумками, у які накидали усе, що було під рукою, біжимо щосили. Повз нас проходять порожні трамваї, але нам вони не відчиняють дверей. Люди дивляться на нас здивовано, а коли бачать нашу жовту зірку, розуміють усе».

І раптом — спасіння! Якийсь добрий чоловік вихопив у Анни та її матері важкі речі і вказав, куди треба бігти, — у глухому дворі стояла покинута військова казарма. Сюди він і завів утікачів, на вхідні двері нависив замок, написав голландською і німецькою «аварійне приміщення». Він і надалі під покровом темряви приводив сюди переполохані єврейські родини, а коли їхня скорботна хода припинила-

За радянських часів «Щоденник Анни Франк» не видавався жодного разу. Лише — у незалежній Україні 1999 року видавництво «Сфера» надрукувало його українською мовою.

ся, дав зрозуміти, що більше тут нікого не буде.

Неймовірно, але факт: отак гуртом вони прожили 25 місяців! Анна Франк знала своїх несподіваних сусідів, разом з їхніми дітьми ходила до школи.

А потім сталося лихо: вівчарка, яка входила до складу випадкового німецького патруля, почала несамовито гавкати — німці увірвалися в приміщення...

У Голландії не було пристроїв для масових страт, тому тих, хто переховувався, почали по черзі відправляти до концтабору Освенцим. Анна Франк методично фіксує це:

«6.07.1944. Сьогодні вивели Германа ван Пельса, його брата Петера й дружину Августу ван Пельс».

11.07.1944. Заарештували й вивели всю родину Альберта Дуселя».

18.07.1944. Поспіхом вивели родину Віктора Куглера».

25.07.1944. Сьогодні забрали родину Йогеннеса Кляймана і його самого...»

А 4 серпня кривавого 1944 року прийшли по Анну і її сестру Марго. Відчуваючи, що це кінець, Анна притисла до себе шкільний портфель, у якому зберігала щоденник. Та оберштурмфюрер Зільбербауер гучно запитав у неї:

— Що у портфелі?

— Папери, — тихо відповіла Анна.

Есесівець із силою вихопив портфель. Усе, що було там, висипав на підлогу — йому потрібна була тека, аби покласти туди ювелірні вироби, які нелюди позривали з єврейських жінок.

Анну і Марго заштовхали у так званий «евакуаційний транспорт», а по суті — в холодний товарний вагон, не даючи ані їжі, ані води, привезли у концтабір Берген-Бельзен, що у Німеччині. Від нелюдських умов обидві захворіли там на тиф і у березні 1945 року померли...

Та яким же був подив Симона Візенталю, коли у його Центр

документації завітали дві виснажені жінки, Міп Гіс та Елізабет Воскейл, які випадково натрапили на «Щоденник» Анни Франк і врятували його від знищення.

1947 року у Відні вперше зібрався Всесвітній конгрес прихильників миру. За завданням Візенталю «Щоденник» Анни Франк було перекладено європейськими мовами. А сам Візенталь тим часом прибув до Голландії, де по гарячих слідах зібрав докази злочинів й імена тих, хто їх вчиняв. У особистому зверненні до канцлера Німеччини Конрада Аденауера Візенталь пише: «Відповідно до рішення Нюрнберзького трибуналу 16 жовтня 1946 року був страчений рейсхкомісар Нідерландів Артур Зейс-Інкварт. Нікому в Нідерландах і в Європі не зрозуміло, чому й досі не заарештовані й не покарані такі поплічники Інкварта, як Герман Конріг, Клаус Барб'є, Ганс Айзеле, Карл Зільбербауер. При цьому надаю неспростовні докази того, що руки цих катів густо закривавлені, на їхньому рахунку тисячі й тисячі по-звірячому замордованих єврейських жінок, дітей, літніх людей з різних міст Нідерландів».

У листі-відповіді Аденауер запевнив, мовляв, «названі вами особи будуть заарештовані й постановити перед німецьким правосуддям».

Але «німецьке правосуддя», як з'ясувалося, не що інше, ніж мильна бульбашка: слухання відбувалися заочно, захист висунув уже знайому зачіпку — солдати рейху «лише» виконували накази згори, бо присягали на вірність фатерланду, якому були вірні до кінця. Усі підсудні відбулися формальним покаранням, лише найкривавіший кат Зільбербауер отримав... три роки арешту.

Візенталь дав собі слово: більше до так званого «німецького правосуддя» він не звертатиметься.

Продовження на стор. 15

Молодший сержант Юліан Матвійчук завжди був кращий: чи то гранатометник, чи то заступник командира гаубичної батареї, чи то аеророзвідник.

Ганна ЯРОШЕНКО

Не так давно на сайті президента України з'явилася петиція авторства Ігоря Скляра про присвоєння звання Героя України (посмертно) 33-річному молодшому сержанту, оператору-розвіднику групи аеророзвідки Solovey 116-ї окремої бригади територіальної оборони Сил територіальної оборони ЗСУ Юліану Матвійчуку (позивний — «Бобер»). Вона вже набрала понад 9,5 тисячі голосів підтримки. У її тексті, зокрема, йдеться про те, що Юліан був найкращим аеророзвідником на Мар'їнському напрямку, врятував сотні життів наших воїнів, корегуючи знищення живої сили противника та його техніки. Також ліквідував ворогів, точно скидаючи боеприпаси з безпілотних літальних апаратів, а потім віртуозно виводив дрони з зони дії засобів радіоелектронної боротьби рашистської федерації. Якимось навіть координував виведення з ворожого оточення бойових побратимів — морських піхотинців.

«Юліан був кращий у всьому, хоч за що б узявся. В нього був такий характер, що, беручись за будь-яку справу, він мав викластися на всі 150 відсотків і неодмінно досягти найліпшого результату. Після бойового чергування на «нулі» бійцям давали певний час на відновлення сил. Та мій чоловік не міг собі цього дозволити. І коли я просила його відпочити, знаючи, що йому доведеться знову брати до рук пульс дистанційного управління безпілотником і фактично від сходу до заходу сонця «літати», він відповідав, що має переглянути і змонтувати відзнятий відеоматеріал, відправити дрони на оновлення прошивки тощо. Тобто він усім цим жив. І отак завжди викладався на повну силу, будучи чи то громадським діячем, чи то депутатом міськради, чи то військовим», — розповідає про загиблого чоловіка Лілія Матвійчук.

«Таку людину можна зустріти тільки раз у житті»

До відсутки з догляду за дитиною вона працювала журналісткою на телебаченні. Проте тепер їй самій доводиться давати інтерв'ю, і це їй дається дуже непросто. Можна сказати, завдяки своїй професії п'ять років тому дівчина й познайомилася з Юліаном Матвійчуком. Сталося так, що разом з іншою журналісткою брали в Юліана коментарі як у депутата міськради. Колега несподівано запитала про його розуміння поняття «сім'я». Слухаючи відповідь молодого депутата, Лілія мимоволі зловила себе на думці: ото комусь пощастить із чоловіком (пізніше вона чи не щодня дякувала Богу за те, що з таким чоловіком пощастило саме їй). Через кілька місяців Юліан сам знайшов її. Молоді люди й незчулися, як почали зустрічатися. Хлопець потім зізнався, що під час першої зустрічі його вразили «великі пильні очі» дівчини, і він шукав нагоду поспілкуватися ближче.

«Звичайно ж, ми з ним говорили про все на світі, — пригадує

Лілія. — Юліан багато розказував про період свого життя до нашого знайомства. Іще будучи студентом Полтавського педагогічного університету, він став одним із лідерів полтавського Майдану. А невдовзі керував полтавською сотнею самооборони на Майдані в Києві. Під час протистояння зі злочинним проросійським режимом отримав травму голови. Проте по медичну допомогу не звертався — сам перебинтував рану й далі лишався у вирі революційних подій. За фахом він учитель історії та правознавства. Проте попрацювати в царині педагогіки не встиг. Бо 2014 року, коли розпочалася ця російсько-українська війна, Юліан, захистивши дипломну роботу, навіть не встиг отримати диплом — пішов добровольцем на фронт, ніс нелегку службу на сході України у складі батальйону «Азов».

Розпочавши службу звичайним штурмовиком, кмітливий полтавець дуже швидко став кращим гранатометником «Азова». Брав участь у штурмі Іловайська та обороні Широкиного, Маріуполя. У складі груп зі знищення та

ГALEREA ГЕРОІВ

Повелитель

Дружина загиблого депутата Полтавської міської ради двох скликань, керівника місцевого осередку ВО «Свобода», патріота, борця за справедливість Юліана Матвійчука просить підтримати петицію щодо присвоєння йому звання Героя України

захоплення живої сили ворога від диверсійну роботу в сірій зоні під Донецьком. Корегував вогонь артилерії поблизу Старобешового. На початку грудня 2014 року перейшов в артилерію й почав учитися на навідника гармати. А вже в березні 2015-го він — заступник командира гаубичної батареї.

В інтерв'ю «Радіо «Свобода» в липні 2015 року на прохання кореспондентів пригадати, що було найважчим у зоні АТО, Юліан Матвійчук поділився: «Найстрашніше — це очікування. Перед першим штурмом, коли загинули «Береза», «Світляк» та «Вертолїт», ми мали пройти відстань довжиною метрів 200 полем — до блндажів ворога. З обох боків, як згодом стало відомо, були снайпери, вони й «зняли» «Березу» і «Світляка». Така операція не для піхоти, але, окрім неї, у нас більше нікого не було. «Палій», керівник 3-ї сотні, каже: «Хлопці, я цю місцевість сьогодні візьму — хто зі мною? (Один руку підняв, другий, третій — уся сотня). Спочатку працюємо по позиціях мінометами, але, бачте, відсотків 50 можуть не повернутися з операції. Через 2 години виступаємо». Почалося очікування. Сам уже розумієш: усе, кінець. І нащо були та школа, університет? Навіть додому не зателефонуєш — телефон на базі. Потім думаєш, як болітиме, коли в тебе попаде, а можливо, на тому полі й залишишся, бо я ж гранатометник, по нас найперше стріляють. Такі думки полізли в голову дурні. Тхось із побратимів задрімав, тхось курих постійно, а чогось голитися почав. Час вийшов. Ми спорядження наділи, щоб виходити, і тут якраз розпочався мінометний обстріл наших позицій — можна сказати, що сепаратисти нас врятували. А потім нас перекинули до Старобешового».

На початку листопада 2015 року через стан здоров'я Юліан Матвійчук демобілізувався, після чого заявив про себе на громадсько-політичній ниві (то була його стихія), став керівником фракції ВО «Свобода» в Полтавській міській раді, боровся за увічнення пам'яті про загиблих героїв, збереження історичних пам'яток міста, відстоював інтереси містян, беручи активну участь у вуличних акціях протесту. І тут доля приготувала йому справжній сюрприз — він зустрів коханця свого життя.

«Ми самі певний час відклали гроші на весілля своєї мрії. Я не наполягала на гучному дійстві, та Юліан волів, аби цей день став для нас обох особливим. І от два роки тому ми здійснили свою мрію, — продовжує розповідь Лілія Матвійчук. — У нас було справжнє українське весілля — з традиційними обрядами, троїтими музиками. Ми стали під вінець у національному вбранні в колі найближчих людей. То справді була надзвичайно яскрава, незабутня подія.

На річницю нашого весілля

Юліан, повернувшись із Харківщини, де виконував бойові завдання з прикриття державного кордону, ніс службу в Полтаві. І я хвилювалася, чи відпустять його додому, чи матимемо ми змогу бодай побачитися того дня. Аж тут зранку Юліан говорить мені по телефону: «Виглянь у шибку». Дивлюся: дрон під керуванням мого чоловіка підлетів до вікна, а до нього прикріплена табличка з привітанням: «Із річницею!». Потім безпілотник розвернувся, і я побачила напис з іншого боку таблички: «Кохаю тебе до нестями». А невдовзі й сам коханий став на порозі квартири з квітами. Знаєте, із ним жилося надзвичайно легко. Він умів щомити робити мене щасливою. Таку людину можна зустріти тільки раз у житті».

Маленьким «Мавіком» залігав туди, куди добратися, здавалося б, не було ні найменшого шансу

Моя співрозмовниця запевняє: ще задовго до відкритого воєнного нападу окупаційних військ рашистської федерації Юліан і всі їхні друзі-націоналісти прекрасно розуміли, що повномасштабна війна з росією неминуча, що вирішальна битва попереду. Колишній очільник полтавського осередку всеукраїнського

молодіжного військово-спортивного товариства «Сокол-1», а нині військовослужбовець 1-го окремого механізованого батальйону «Вовки Да Вінчі» Георгій Сьомін розказав: «Ми разом з Юліаном втілювали в життя програму національно-патріотичного виховання молоді, яку самі й ініціювали, проводили вишколи для юнаків та дівчат. Багато хто з тих, хто пройшов через ці вишколи, тепер не стоїть осторонь, не втік за кордон, а боронить Україну на фронті, дехто загинув, дехто отримав поранення».

«Я завжди знала (це було зрозуміло без слів), що, якщо розпочнеться повномасштабна війна, Юліан неодмінно увіллється до лав оборонців Батьківщини, — констатує Лілія. — Його зібраний рюкзак давно стояв наготові. І коли торік 24 лютого російські загарики повномасштабно вторглися в Україну, Юліан найперше відвіз нас із крихітною донечкою Свою в безпечне місце, а сам уже того ж вечора стояв поміж бійців 116-ї окремої бригади тероборони зі зброєю в руках на межі Полтавської області, на територію якої тоді колонами пробивався ворог. Потім разом з побратимами охороняв важливі об'єкти в нашому місті, а далі виконував бойові завдання на кордонах Харківщини, Сумщини. Спершу був грана-

Два роки тому Юліан і Лілія здійснили свою мрію, зігравши справжнє українське весілля.

ГALEREA ГЕРОІВ

ДРОНІВ

тOMETНИКОМ, а коли в його батальйоні створювалася група аеророзвідки, Юліан приєднався до неї, оскільки мав досвід керування дронами і це йому було цікаво. До того ж він розумів важливість ролі аеророзвідки під час цієї війни. У підсумку, мій чоловік став кращим аеророзвідником. Хоч для мене він кращий у всьому.

Часто дивилася на нього збоку й захоплювалася його мудрістю, принциповістю. Він ніколи не лукавив — відверто кажучи, просто не знаю, як можна бути такою правильною людиною з настільки чистою душею. Ми з ним були дуже близькі. Юліан був не лише моїм коханим чоловіком, а й найліпшим другом. Нічого не приховував від мене, як це іноді роблять інші чоловіки, оберігаючи дружину від надмірних емоційних реакцій. Я знала, коли до них прилітали «калібри» й падали поряд, — Юліан міг усе це спокійно обговорити зі мною як із другом».

У січні цього року бійців 116-ї окремої бригади тероборони кинули в район Соледара, де було дуже гаряче — усі добре знають, яких втрат зазнавав там узимку ворог і скільки наших бійців поклали голови в тих боях. З лютого Юліан у складі свого батальйону перебуває в районі Мар'їнки, при цьому стає «очима» інших підрозділів: координує роботу артилерії й хід самих боїв, а вже навіть на компактному «Мавіку» може «залетіти» вглиб окупованої території, обійшовши ворожі засоби радіоелектронної боротьби. Майстерно працює й зі скидами боеприпасів у лігво противника.

«Із певних причин підрозділ не міг відкрито продемонструвати свій успіх одразу ж. На це потрібен час — задля безпеки самого ж підрозділу. Але зі мною Юліан міг поділитися своїми перемогами, коли про них іще не було відомо широкому загалу. Бо з ким йому було ще обговорювати такі речі? Уже після загибелі Юліана його побратими опублікували в соцмережах відео точних скидів боеприпасів в стан ворога. Але я й без слів знаю, що то робота мого чоловіка, бо або він раніше вислав мені короткі відео своїх влучань, або ж словесно описував кожен подібний випадок. Окрім усього, добре знаю його, так би мовити, манеру польоту. Маленьким «Мавіком» він «залітав» туди, куди добратися, здавалося б, не було ані найменшого шансу. Завжди йшов на ризик, що в підсумку виправдувалося успіхом: Юліан давав точні координати артилерії, яка потім прицільно вражала бойові позиції окупантів».

Як зазначається в тексті петиції про присвоєння Юліану Матвійчуку звання Героя України, його останнім виконаним завданням було корегування роботи важкої артилерії в районі Донецька. На останньому фотознімку, зробленому побратимом по зброї, також «свободівцем» Анатолієм Ханком, Юліан тримає в руках «Мавік», який передала полтавська волонтерка Вікторія Мірошніченко. Вранці наступного дня позиції наших бійців накрили артилерійським вогнем. Один зі снарядів влучив у бліндаж, де перебував Юліан Матвійчук...

«Коли розпочалася ця повномасштабна війна, я говорила Юліану, що ніколи в житті на нього не ображусь, аби тільки він повернувся додому живий. Єдине, про що щодня просила Бога, — захистити найдорожчу людину від ворожої кулі, від смерті, моє найзаповітніше бажання було таким простим — бути поруч з ним. Востаннє перед цим прямим влучанням у бліндаж ми з ним спілкувалися напередодні ввечері. Зазвичай його екіпаж починав «літати» на світанку. Дивлюся: уже й 9-та, і 10-та година ранку, а Юліан не обзивається. Відчула неладне, однак почала себе заспокоювати: отже, не має змоги — це все ж таки перелома. А потім батько хлопця, який був на фронті разом з Юліаном, поцікавився, чи я, була, не знаю, як там справи в наших вояків. І тоді зрозуміла: якщо й той боєць мов-

чить, значить, щось трапилося. Буквально через 15 хвилин до мене приїхав наш друг Тарас Синяговський, який теж служив в одному підрозділі з Юліаном, і повідомив, що мій чоловік отримав поранення. Потім зателефонував його командир Ігор Скляр (це також наш друг). Усі ми були впевнені, що все буде гаразд. З евакопункту Юліана доправили до одного медзакладу, другого, третього. Наступного ж дня він уже був у Дніпрі в обласній клінічній лікарні імені І. І. Мечникова. Тоді ж я дізналася, що він у критичному стані, і відразу поїхала туди. Далі були 5 днів надії й боротьби за життя мого пораненого чоловіка. 20 травня пізно ввечері серце Юліана зупинилося», — ворушить Лілія вкрай важкий спогад.

ЛИШИВСЯ В ПАМ'ЯТІ НЕЗЛАМНОЮ, НЕСКОРЕНОЮ ЛЮДИНОЮ

«Прошу всіх підтримати петицію № 22/198126-еп про присвоєння моему загибелю чоловікові звання Героя України, поставивши свій підпис, — перевіривши подих, говорить вона далі. — Це найменше, що ви можете зараз зробити для нас із донькою й самим Юліаном. Він усім своїм коротким життям довів, що заслуговує на це звання, — не лише як захисник України, а й як людина, яка понад 10 років день-у-день робила все, щоб повернути Полтаві українську сутність, змінити її на краще».

Доньці Лілії та Юліана нині немає й двох років. І хоч більшу частину її життя молодий батько був на війні, дівчинка його добре пам'ятає. Вказуючи пальчиком на фотозображення загиблого героя, постійно запитує, де тато. «У Єви був дуже сильний зв'язок з Юліаном, — сумно усміхається Лілія. — Коли він мав можливість вийти на відеозв'язок, донька любила щось розповідати йому своєю дитячою мовою, хвалилася новими іграшками. І зараз, хоч іще зовсім маленька, часто згадує татка. А ще дуже реагує на чоловіків із бородою — очевидно, вони викликають у неї асоціацію з ним. Юліан учив мене бути сильною. І зараз у мене таке відчуття, що тримаюся купи тільки тому, що він підтримує мене з небес. Без його допомоги вже давно розклеїлася б. Він тримає мене за руку — міцно, впевнено, ніжно — і веде, направляє, оберігає. Я зі свого боку намагаюся робити все, що в моїх силах, аби гідно вшанувати пам'ять про нього. Хоч за життя мій чоловік був абсолютно байдужий до будь-яких нагород. Ми з Юліаном завжди говорили, що нам дуже пощастило зустріти одне одного, а ще — справжніх друзів. Вони теж стали нашою родиною, яку ми самі обрали серцем. Здебільшого це друзі Юліана, які стали наші спільні. Зараз вони є моєю надійною опорою».

Окрім усього, Лілія Матвійчук знаходить у собі сили допомагати підрозділу, у складі якого із честю та самовідданістю ніс службу її чоловік. Говорить: сама вона не змогла взяти до рук зброю, оскільки нездовго до початку повномасштабного воєнного нападу сусідів-завойовників у молодій сім'ї народилася донька, але й цивільною людиною теж не почувалася. «Це таке відчуття, начебто ти й не військовий, і не цивільний, — розмірковує вголос молода пані. — Ти живеш у місті, де не відбувається активних бойових дій, але подумки весь час із друзями, рідними людьми, які зараз воюють у гарячих точках. Будучи прив'язаною до малої дитини, усе ж маю якусь дрібку вільного часу. Тож одразу сказала Юліану та його побратимам, що вони можуть на мене розраховувати, бо ті самі соромилися попросити про допомогу. Поступово почала їм допомагати, коли Юліан іще був живий. І так пішло-поїхало: перший збір коштів, другий, третій... — на дрони, які, по суті, є витратним матеріалом на фронті, та обладнання для них, на ремонт прострелених противником «Мавіків», авто для протиповітряної оборони тощо. А тепер знаю всіх Юліано-

Маленька донька Юліана та Лілії Матвійчуків Єва добре пам'ятає тата й реагує на чоловіків із такою ж, як у нього, бородою.
Фото надані Лілією Матвійчук.

вих побратимів, вони теж стали частиною мого життя. Тож за найменшої можливості продовжую їм допомагати — інакше вже просто не можу. І вважаю: якщо ми хочемо перемогти ворога, то треба щось робити, а не сидіти й чекати, доки хтось зробить це за тебе».

Хоч за свого короткого, але такого яскравого життя Юліан Матвійчук і був байдужий до нагород, тепер відзнаки знаходять героя. Згідно з указом президента України від 30 червня, полеглого воїна відзначено орденом «За мужність» III ступеня (посмертно). Юліану присвоєно звання почесного громадянина Полтави. Нині розглядається питання про те, щоб назвати його іменем одну з центральних вулиць обласного центру. Завдяки внескам небайдужих земляків, усіх, хто знав і любив Юліана Матвійчука, зібрано кошти на пам'ятник полтавському «солов'ю», який постане поряд з іншими пам'ятниками Меморіалу козакам-добровільцям, котрі загинули за Українську державу, в урочищі «Холодний Яр», що неподалік Чигирини Черкаської області.

«14 червня — день народження Юліана, дуже особлива для мене дата. Ми з ним любили одне одного дивувати. Тож для мене щороку було завдання — чимось його вразити. І цього разу задалегідь почала думати, що ж подарувати коханому. Потім пригадала, що, коли Юліан ніс службу в лавах «Азова», вони з хлопцями зробили

собі ось такі персні з шевроном цього військового формування НГУ, — Лілія Матвійчук демонструє каблучку, яку на пам'ять про полеглого чоловіка носить тепер сама. — Юліан тоді «посіяв» свій перстень десь на дорогах війни. А 2018 року знайшов ювеліра, який відтворив дорогу для нього річ. Згадавши цю історію, вирішила замовити до іменин Юліана перстень із шевроном його групи аеророзвідки Solovey. Іще в мене був задум приїхати того дня поближче до фронту, а одного з побратимів мого чоловіка попросити, аби той під надуманим приводом привіз його в ту ж точку. Уявляла собі, як вручу йому подарунок, як завжди, влучивши в «десятку», і бачила Юліанові радісні, щасливі очі. На превеликий жаль, мій чоловік не дожив до свого 34-го дня народження... Я отримала готову каблучку вже тоді, коли він загинув. Тож вирішила подарувати її Юліановому командирі і другу Ігорю Скляру».

«Юліан лишився в моїй пам'яті незламною, нескороною людиною, не обмеженою в реалізації будь-яких ідей і планів. Він жив, боровся, завжди досягав мети — і став доволі успішним депутатом міської ради й не менш успішним військовим. Така людина — одна на мільйон: із неосяжною мудрістю, самосвідомістю, жертвистістю й таким яскравим життєвим прикладом, який він подавав іншим людям. Усім нам дуже бракує Юліана. І завжди бракуватиме», — зітхає Георгій Сьомін. ■

ПЕРЕДПЛАТА-2023

Разом — до перемоги!

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на вересень

«Україну молоду» у своїх відгук-ках і читачі — як зі столиці, так і з глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Нині триває передплата на вересень. Передплатити «Україну молоду» можна до 18 серпня, і ви отримуватимете газету з вересня. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua, як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплачуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2023 рік:

на місяць — 52 грн. 86 коп.,
на два місяці — 105 грн. 72 коп.,
до кінця року — 211 грн. 44 коп.

Передплатний індекс — 60970

Для організацій, юридичних осіб:

на місяць — 67 грн. 86 коп.,
на два місяці — 135 грн. 72 коп.,
до кінця року — 271 грн. 44 коп.

Передплатний індекс — 01555

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере: на місяць — 5 грн., на три місяці — 10 грн., на шість місяців — 14 грн.

СПОГАДИ

«Вони — москалі, і країна їхня не росія, а Моксель — Московія!»

У чому геній легендарного Юрія Ілленка і яку сцену для його фільму про гетьмана Мазепу придумав Віктор Ющенко

Борис ВАСИЛЕНКО, учасник Другої світової війни

«Ілленко володіє камерою, як воїн Чингісхана своїм конем. Прийшов у кінематограф як всевидяче око. Бачить багато і стільки аж до пережиття», — такий відгук залишив Іван Драч.

Юрій Герасимович Ілленко. Вслід за Довженком — один із великих майстрів Відродження українського мистецтва, що яскраво виявилось у мистецтві кіно, названого згодом поетичним.

Сама доля звела мене з паном Юрієм. Ровесники, народжені в Україні одного й того ж 1936 року, ми мали багато спільного в оцінці того періоду, який прожила «триста років у неволі» наша Україна, як під час воєн, затіяних московією, так і в інші трагічні періоди життя нашої країни — аж до 2010 року, коли Майстра відспівали у Володимирському соборі, який він за життя відвідував постійно.

Отже, Юрій — талант, я — прихильник, або шанувальник того таланту. Один із численних прихильників... Могутній талант Майстра дозволив йому написати ще й автобіографічний твір «ДоповіДна Апостолові Петру» у трьох книгах та, як зазначив доктор мистецтвознавства Вадим Скуратівський, залишити після себе «перший український підручник з кінорежисури» під назвою «Парадигма кіно». Цю книгу автор подарував мені під час однієї з наших зустрічей 19.02.09 р. з дарчим написом.

«Білий птах з чорною ознакою»

Пригадую 1970 рік. У київському кінотеатрі ім. О. Довженка разом з десятирічним сином Віктором дивимось «Білий птах з чорною ознакою». З екрана лунає таке жадане на той час визнання воїна УПА, що він, гуцул, єдиний хазяїн у своєму краї, що саме він, а не москаль чи хтось інший, що він ніколи не дозволить, щоб москаль або якийсь інший окупант мацав його дівчину. Це був фільм, який дав путівку в життя Богдану Ступці. Відомий на той час Михайл Ульянов заявив, що після того фільму Богдан Ступка став одним із найвідоміших акторів не тільки в Україні, а й в усьому союзі. Тож зіграти в одному театральному спектаклі йому з Богданом неможливо, а ось у кіно хотів би і мав би за честь.

Фільм викликав переполох у партійної камарильї не лише в Україні, а й у Москві.

Розповідав мені Юрій Герасимович про таке. На партійному з'їзді УРСР секретар Львівського обкому КПРС Добрик заявив, що фільм є наскрізь націоналістичний і його негайно треба заборонити, а режисера Ілленка — суворо покарати. «І тоді Петро Шелест, перший секретар компартії України, посилає фільм на VII Міжнародний кінофестиваль у Москві. Фільм там отримав золоту медаль, а мене, — говорив Юрій Герасимович, — замість того, щоб «посадити», як намічалось, терміново, без кандидатського стажу прийняли до партії. А членів партії, як і письменників,

і депутатів усіх рівнів, тоді не «саджали».

Згодом на одному з партійних пленумів Щербицький запитав: «А що, Ілленко у нас ще не «народний»?». Після цього, без надання «заслуженого», Юрій Герасимович став народним артистом.

Пізніше я мав на цю тему розмову з виконавцем головної ролі у фільмі «Білий птах...» Богданом Ступкою. Бо ж у його виконанні глава загону бандерівців Орест виглядає достойним лицарем, який разом із Даною (Лариса Кадочникова) виконує свій передсмертний танець. А очі його, підкреслено виведені на екран Майстром, демонструють відчуття неминучого трагічного кінця самого Ореста та трагедію Дани. Здавалось, негативний герой (рік 1970-й!), а у ньому, як і в інших героях фільму, яких зіграли Іван Миколайчук, Наталія Наум, Василь Симчич та інші, стільки краси та майстерності!

Згодом у розмові зі Ступкою я запитав, чи не мав Богдан Сильвестрович проблем з окупаційною комуністичною владою за те, що показав бандерівця таким красивим. «Ні, не було нічого», — відповів Богдан.

«Молитва за гетьмана Мазепу»

Вже в часи відновленої Незалежності за підтримки прем'єр-міністра Віктора Андрійовича Ющенка вийшов на екрани фільм Юрія Ілленка «Молитва за гетьмана Мазепу». «Якби не його (Ющенка. — Авт.) добра воля, — вдячно зазначить значно пізніше Юрій Ілленко, — не було б фільму «Молитва за гетьмана Мазепу» і «ДоповіДної» не було б — я б сконав з голоду і безробіття». («ДоповіДна...», книга 3, с. 496).

Одного разу, сидючи в кафе, я запропонував Юрію Герасимовичу випити по чарці. На моє глибоке здивування, мій співрозмовник категорично відмовився. А далі цитата: «На жаль, я кинув пити після того, як мене отруїли клофеліном на банкеті в Академії мистецтв України. Я, як і Ющенко, знаю, хто це зробив. І, як і Ющенко, боюсь назвати імена».

Коли Віктор Андрійович Ющенко подзвонив мені 9 травня (в день народження. — Авт.) 1996 року, я вже народився. Він зателефонував об 11.00.

Віктор Андрійович сказав: «Юрію Герасимовичу, я подзвонив вам тому, що ви вчора нагадали мені мого батька» (книга 1, с. 689).

Мій інтерес до Юрія Ілленка посилювався, коли я довідався, що на екрани вийшов його фільм про гетьмана Мазепу, якого Юрій Герасимович вважав другим після Тараса Шевченка пророком України (книга 2, с. 54). (Чи першим, якщо зважати на роки життя достойників. — Ред.). І саме фільм під назвою «Молитва...» — на противагу московській анафемі, накладеній московською церквою за вказівкою царя-супостата.

Згадуючи про процес створен-

ня фільму, Юрій Герасимович напише: «Віктор Андрійович — мій співавтор у фільмі «Молитва за гетьмана Мазепу». Співавтор одного кадру. Але якого! Марення Петра I» (книга 3, с. 307).

Фільм ніколи не втратить своєї актуальності, особливо в наш час, коли, за висловом блаженнішого митрополита України Єпіфанія, наш споконвічний ворог підступно і безпідставно напав на нас, а війна з ним триває не рік, не десятиліття, — війна України з Моксель-Московією, так званою росією, триває століттями.

Як зазначав академік Вернадський, мав підстави сказати прем'єр московії Століпін, що «боротьба з українством була найголовнішим завданням держави російської, починаючи з XVII століття». Говорячи про союз Богдана з московією, О. Герцен у статті «Росія і Польща» писав: «Москва... обдурила Україну і змусила її ненавидіти москалів». Отже, з моменту союзу Богдана з ордою і до сьогодні, і навкі-віків має бути правило: «Не вір москалеві, як псові!».

Фільм «Молитва...» починається з того, що цар Петро I прелюбодійствує зі своїм солдатом, а потім розбиває саркофаг Мазепи. Аж тут раптом із саркофага піднімається гетьман і кістлявою рукою хапає Петра за горлянку, давить його так, що у царя вилазять очі з орбіти. А далі у фільмі — Батуринська різанина, де потвора у людській подобі, що зветься москаль, дає волю своєму сатанинському інстинкту.

«Тіні забутих предків» — «Вогняні коні»

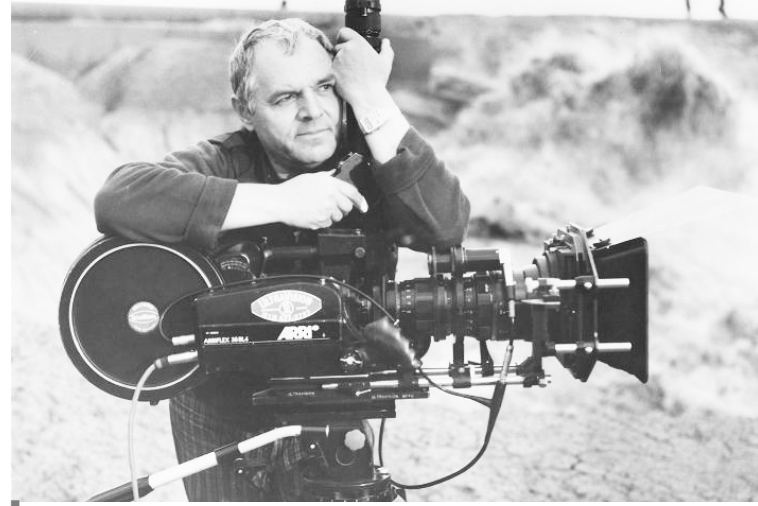
Ще раніше у творчій співдружності Юрій Герасимович і Сергій Параджанов створили «Тіні забутих предків» за твором Михайла Коцюбинського. Яскравою кометою фільм засвітився на небосхилі вітчизняного поетичного кіно. Фільм, як надзвичайно яскраве мистецьке явище, отримав захоплені відгуки в закордонній пресі.

Подорожуючи у Франції в 1966 році, Марієтта Шагінян у невеличкому містечку Руан, де колись спалили живцем Жанну д'Арк, звернула увагу на величезну чергу до каси кінотеатру. Французи ждали побачити «предивний фільм «Вогняні коні». Так вони назвали «Тіні забутих предків». Фільм отримав найвищу оцінку в місцевій пресі й був «атестований як такий, що не має нічого собі подібного, не схожий ні на який інший». Все в ньому — світло, життя, фарби — свято для очей і серця, писав журнал Tout — Rouen 29 жовтня того року.

Було, що Юрій Ілленко з Параджановим після чергового творчого конфлікту готувалися трохи не стрілятися на дуелі бойовими патронами. Утім, зрозумівши велич і красу свого творіння, підійшли один до одного, обняли ся і розцілувалися.

«Криниця для спраглих»

Коли у 1996 році у зв'язку з 60-літтям від дня народження Юрія

Юрій Ілленко.
Фото з сайту dspu.edu.ua.«Білий птах з чорною ознакою».
Фото з сайту planetakino.ua.

Герасимовича запросили на телеканал 1+1 і запланували показати «Білого птаха», виявилось, що в Україні немає копії фільму українською мовою. Виступати на телеканалі без показу фільму українською Майстер відмовився. Стали шукати. І знайшли аж в Австралії. Далі — цитата з книги 1, с. 689: «По всій Україні не знайшлося фільму українською мовою. Всі були знищені. Існували лише російськомовні варіанти...»

В Австралії українська копія збереглась. В Україні — ні.

До Австралії савецькі танкі не дійшли.

А до берега Індійського океану дійти збираються. Сказав же депутат Державної думи Жириновський:

— Я ще помою свої расійські сапагі в Індійском Океане.

— Антіресно палучаєцца, ногі моєм кажний день, а руки — нікогда...»

У розмовах зі мною Юрій Герасимович часто повертався до фільму «Криниця для спраглих», який, як я зрозумів, був йому особливо дорогим. Фільм, створений у 1965 році, фактично був заборонений владою і пролежав на полиці 22 роки.

Головний герой фільму (його роль виконує Дмитро Омелянович Мілютенко) тягає з криниці воду для спраглих, а в кінці фільму несе на плечах викопану, повну плодами яблуно (таку яблуно, за місцевими звичаями, викопували і пересаджували, коли народжувалося дитя).

Юрій Ілленко залишив таку

інформацію: «Фільм... заплановано і реалізовано мною як фільм шокуючого змісту — незаперечних свідчень про геноцид моєї нації. Головним подразником для совкового шовіністичного гніву був акторський образ діда Лєвка у геніальному виконанні «сивого птаха з гніздів'я Курбаса» — Дмитра Омеляновича Мілютенка. Дмитро Мілютенко впакував у свою обітницю мовчання, у вираз своїх очей, у поставу своєї фігури, в кожен стриманий жест гіркоту геноциду українського села і української нації взагалі».

Українське село... «Неначе писанка, село» (Г. Шевченко). Про село захоплено писала ціла плеяда письменників і поетів — від Котляревського до наших сучасників. Село, яке любовно зображали на своїх полотнах і Куїнджі, і Рєпін, і Васильківський, і Пимоненко, і Мурашко, і Іжакевич.

Українське село, яке було джерелом козацтва, яке створило сотні тисяч пісень. Борис Ілліч Олійник говорив, що село народжувало поетів і композиторів, а місто — футболістів. І ось це село, коліску нації, наш споконвічний ворог — москаль — у всілякий спосіб нищив упродовж століть, а особливо жорстоко, по-садистськи — під час Голодомору-геноциду.

Про долю села, що у Чигиринському районі на Черкащині, де знімали «Криницю...», побаченого ним у 2006 році, згадує у своїй «ДоповіДній Апостолові

«Тіні забутих предків».

«Молитви за гетьмана Мазепу».

Фото з сайту m.day.kyiv.ua.

Петру» сам автор: «Криниця стояла в куцах бузини і глodu всіма покинутою сиротою. Забута, захарашена. Нічия. Хат поблизу вже не було. Та й тоді, в 65-му, хат було негусто. Не було і вітряка. Води в криниці теж не було. Завалило криницю піском, хмизом. Криниця струхлявіла геть».

Колись окупанти монголо-москалі нищили наше село як основу нації, нині взялися нищити саму націю, під корінь. Не вийде, висгоїмо, переможемо. Бо «світла не здолає тьма, за нас — історія сама» (А. Малишко).

Бог не без милості, козак не без долі!

При одній із наших зустрічей я розповів Юрію Герасимовичу історію, почуту мною від мого батька, Єфрема Мироновича (1901—1988). Це був період 1918—20 рр., коли Україна відчайдушно виборювала свою свободу та незалежність від орди. Містечко Широке, що на Дніпропетровщині, не було осторонь тих подій. Там проживала родина моїх предків — Васильченків, і мій батько, тоді юнак, був свідком тієї історії, він розповів мені таке.

Зайшли окупанти-москалі в Широке і стали вилловлювати й тут же на місці розстрілювати борців за волю України. Одним із них був друг мого батька Іван, якого москалі схопили, зв'язали йому руки, кинули на санчата (діло було взимку і сніг напередодні густо вкрив землю) і повезли до місця страти.

«Ну вот, хахол, шлепнем мы тебя сейчас — и будет тебе и твоя мова, и твоя самостийная Украина. Запомни, хахол, Хохляндия не было, нет и быть не может! А Рассея будет во всем мире!» — казали йому. До речі, набагато пізніше, у 1985 році, те саме я почув від одного високопоставленого чиновника в Москві, який старався «вправити мозги» мені — націоналісту-українцю!

Іван, якому стало якось ніби байдуже за свою долю, посміхнувся і сказав: «У нас, в Україні кажуть: «Бог не без милості, козак не без долі!». І як тільки він це вимовив, санчата перекинулися, у Івана руки розв'язалися, і він, босий, кинувся чимдуж тікати. А москалі поки оговталися, вхопилися за гвинтівки — бах, бах! Та де там!

— І що? — питав я батька.

— І досі живе! — була відповідь. Тоді йшов 1970 рік.

Яким же було моє здивування, коли у «Доповідній...» (книга 1, с. 568—570) я прочитав про цю історію. У розмові зі мною Юрій Герасимович сказав: «Ти розповів мені фантастичну історію, я тут же сів і записав її на комп'ютері, а далі — відобразив у книзі».

Пізніше я замовив на Крелевецькій ткацькій фабриці рушник, на якому майстри написали оте рятівне «Бог не без милості...», і подарував той рушник Юрію Герасимовичу. Такий же рушник із тим самим гаслом з нагоди 60-річчя подарував майстрові художнього слова Анатолію Паламаренку.

Потім при зустрічі Юрій Герасимович розповідав: «Я помістив той рушник у себе над ліжком у Прохорівці і кожен вечір на нього дивлюся»...

Такими були моє знайомство, зустрічі та бесіди з видатною людиною, героєм нашого часу, моїм ровесником, Майстром, що ввійшов у число ста найвидатніших майстрів кіна всіх часів і народів, шістдесятником Юрієм Герасимовичем Ілленком.

До речі, Юрій Герасимович, як і деякі інші діячі нашого часу, ніколи не вживав слова «росіяни». «Росіяни, або русичі, — це ми. А вони — москалі, і країна їх не росія, а Моксель — Московія!» — неодноразово я чув від нього.

Спілкування з такою людиною — то є велике щастя. «Він мислив бездонно, бачив невидиме, знав невпізнанне, відчував завтрашнє — і впаковував це у стисло-філігранні згортки слів, як у кадри, — дуже влучно відгукнулася Ірина Фаріон, яка у книзі «Афоризми та сентенції Юрія Ілленка. Криниця для спраглих» характеризує власне книгу і називає сфери діяльності Юрія Герасимовича — «Це перша в українському письменстві збірка афоризмів та сентенцій універсального автора — оператора, кінорежисера, сценариста, художника, публіциста, політика — Юрія Ілленка».

А це Юрій Ілленко — це достоїнство і син нації, яка нині бореться з потворою — цим уламком Золотої Орди. Як колись русичі-українці боролися зі своїм споконвічним ворогом — ордою московською, країною орків (орки — поріддя та слуги Сатани) та іншими загарбниками. Боролися і перемагали.

І ми переможемо, бо Україна не сама. Бо як колись проти фашистської гітлерівської Німеччини воювали демократичні Європа і Америка, так зараз проти такої ж фашистської путінської московії фактично воює весь демократичний світ, а Україна в тій боротьбі — на передньому краї.

Переможемо, обов'язково переможемо, бо Бог не без милості! ■

При написанні тексту використані такі видання:

1. Юрко Ілленко, «Доповідна Апостолові Петру». Книги 1, 2, 3. Тернопіль: Богдан, 2008.
2. Юрій Ілленко, «Парадигма кіно». В-во «Абрис», Київ, 1999.
3. Ірина Фаріон, «Афоризми та сентенції Юрія Ілленка. Криниця для спраглих». В-во «Місто НВ», Івано-Франківськ, 2001.
4. Маризтта Шагнян. СС. Том шестой. Из-во «Худ. литература», стр. 494.

■ ЧАС «Т»

Коли кіт постає оповідачем міфу і Хароном

У Києві відбулася прем'єра вистави «Круасани з мигдалем»

«Круасани з мигдалем» — вистава-висловлювання про юнацьке щастя, якому не судилося реалізуватися на землі.

Фото надані театром.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

«Круасани з мигдалем» — це вистава-висловлювання про пам'ять і любов. Прем'єра спектаклю режисерів Ярослава Гуревича та Володимира Абазопуло за мотивами твору Рената Сеттарова «Музика війни» відбулася у липні в київському театрі «Сузір'я».

Простір міфу у виставі переплітається з простором подій, які відбуваються в умовах війни «тут і тепер». Він (Григорій Бакланов) і Вона (Анастасія Цимбалару) — два архетипи: Герой і вічна Жіночність, архетип Воїна та архетип Діви, яка сьогодні також захищає простір рідного Дому.

Дім — окремий архетип вистави, як і архетип Матері-Берегині (Олена Узлюк), мудрої та виваженої, яка відчуває серцем біль, проте робить усе, щоб забезпечити чисте й світле майбутнє (метафора прання білизни). Сьогодні Ян і Дар'яна — у ЗСУ. Обоє пішли на фронт, щоб боронити землю від рашистського окупанта.

Події реальні у виставі вилетіли в міфологічну канву: Кіт (Ярослав Гуревич), який гуляє сам по собі, стає тією магічною фігурою, що перебуває в трансгресивному просторі між життям і смертю. Він має здатність бачити те, що поза фізичною реальністю, й може долати опір лімінального стану війни. Кіт — магічна істота, здатна бачити душі померлих, здатна супроводжувати їх у потойбіччя. У виставі Кіт постає оповідачем міфу і Хароном: він вписує історію молодят у правічні міфологічні наративи про війну й смерть, які мають місце в різних міфологічних традиціях.

У виставі поєднано візуальні вкраплення, які додають сценічності реалістичності. Міфологічна канва посилює епічність. Найдраматичніший нерв — сцена зустрічі, коли Він і Вона, а ще хлопець-музикант Вовчик (Юрій Рекс), який умів складати вірші, зустрічаються разом. Актори грають чудово: щиро, емоційно, переконливо, правдиво.

У сцені зустрічі всі в білому одязі. Вони — привиди, світлі духи, які стали янголами-охоронцями. Юнаки та юнка приходять у рідне обійстя, в материнську хату, щоб назавжди залишитися там.

Окремо варто відзначити роль матері — Олена Узлюк грає надзвичайно зворушливо. Без надриного пафосу, без крику, без штучності. Це образ мудрої й сильної жінки, яка всередині переживає вихор болю, але не видає цього жодним порухом на обличчі.

Війна. Син пішов на фронт. Коли повернеться?.. Серце все розуміє, але не про все є змога сказати. Потрібно жити далі й чекати. Війна колись закінчиться. Закінчиться перемогою України. Й усі ті, хто на фронті, хто захищає українську землю, — це рідні сини. Вона — як Половчиха з роману в новелах Юрія Яновського. Вони — діти, які назавжди залишаться Героями.

Ті, хто вчора ще були дітьми, сьогодні — Герої. Вони й на фронті під час виконання бойового розпорядження хочуть любити, дбають одне про одного, живуть надією. Війна суперечить їхньому еству, але що поробиш: це нинішнє життя, потрібно виконувати беерки.

«Круасани з мигдалем» — вистава-висловлювання про щастя двох молодих людей, юнацьке щастя, якому не судилося реалізуватися на землі. Але там, на небі, вони — янголи. І вони люблять круасани з мигдалем — символ вишукано-прекрасного, романтичного, справжнього.

Музикант — трагічна постать у виставі, яка посилює загальний драматизм і трагічність. На війні будь-хто будь-якої хвилини може загинути. Але всі, хто захищають свою землю, — Герої. Це ключовий меседж. Герої також хочуть щастя, любові, тепла, ніжності. Вони хочуть життя. І цей мотив утривалений уже в житті позаземному. ■

■ ДУХОВНІ СКАРБИ

Новоживотів — неповторний край
героїчних легенд

Історична святиня потребує реконструкції

Тетяна ПАРХОМЧУК

Село Животів, або Новожи́вотів, як його називають тепер, що у Вінницькому районі — одне з тих, чие коріння заглиблене в сиву давнину.

З давніх часів і до сьогодні село плакає предковічні духовні цінності, національну вартісність, гідно переймає спадок героїзму предків.

Протягом століть мешканцям Новожи́вотова, як і всій Україні, доводилось у важких боях та випробуваннях виборювати право бути вільними на своїй землі, відстоюючи власну ідентичність.

Не просто так і сьогодні далось новожи́вотівцям повернення до основ, духовних витоків, а саме — перехід вірян місцевого Свято-Покровського храму, що має археологічну та історичну цінність, — з-під юрисдикції московської до Православної церкви України. Довелось пережити тривалі кількарічні судові баталії.

Водночас наразі й релігійна святиня мешканців Новожи́вотова потребує реконструкції.

Новожи́вотівська Оранта

Час заснування Новожи́вотова не відомий. Однак, за різними історичними даними, в цих краях колись формувалася прадавня культура землеробства, яка стала одним з найвищих досягнень людської цивілізації.

На цій території жили нащадки білогрудівської культури, праслов'янські землеробські племена. Геродот згадував їх як скіфів-орачів.

Про період виникнення Животова існує кілька версій. За однією, що належить істориком, краєзнавцю та священнослужителю Лаврентію Похилевичу, перші поселення на цій території з'явилися вже на межі першого та другого тисячоліття.

А за твердженням дослідника козацьких могил, що ними оточене село, Івана Фундуклея, час заснування Животова слід віднести ще далі — до IX століття.

У давнину поселення розташовувалось на півострові, котрий омивала річка Роська. Ось як пише про це Лаврентій Похилевич: «Животів — містечко в західній частині Таращанського повіту, розташоване по обох боках річки Роськи, яка живописно тече поміж кам'яними скелями, і по струмках, які впадають в неї з правої сторони. Середина містечка вигином річки утворює півострів з вузьким перешийком на півночі. Подібність цього півострова із шлунком, або по-малоросійськи «животом», і дало в древності назву поселенню».

Варто зазначити, що в різні часи село числилось то за Київською губернією (Таращанський повіт), то за Кам'янець-Подільською (територія сучасної Вінниччини). Своєю чергою Фундуклей пояснює походження назви села від слів «жити» і «годувальне помістя».

Про древню історію заснування села також свідчать залишки фортеці, збудованої на протилежному березі річки Роськи, навпроти півострова, князями Четвертенськими. Це древня династія руських князів, яка походить із роду Володимира Святославовича «Святого» (980-1015 рр.). Саме руським князем Четвертенським належало у XV—XVII ст. містечко Животів.

Дике поле Животова

Животів пишається своєю історією і має на це право. Він справді є одним із найстаріших поселень, що лежить серед вели-

ких чорноземних степів Поділля, на тому кордоні, за яким пролягло колись Дике Поле.

У період феодальної роздробленості територія сучасної Вінниччини відійшла до Галицько-Волинського князівства.

Після загарбання Києва в 1240 році монголо-татарські завоювальники захопили й подільські землі. Незабаром війська Данила Галицького визволили цю територію. Проте 1259 року монголо-татари знову заволоділи Подільським краєм.

Понад сто років пращурів житовців були під гнітом Золотої Орди. З цим періодом пов'язані численні народні перекази та легенди про подільський край загалом та Животів зокрема.

Також про древність поселення в цій місцевості свідчать і численні кам'яні хрести, які з'явилися вже пізніше, через III—IV століття. На одному з них, за свідченням Похилевича, «... церковнослов'янськими літерами написано, що «в 1443 році місяця липня, 31 дня похована раба божа Домнікія». Ця жителька Животова під час нападу татарського, одягнена в козацький одяг і на коні билась з ворогами хоробро, якими була вбита і похована на місці своєї смерті». До цього часу зберігся курган на південному сході від села. А за свідченнями Леонтія Похилевича, у 1864 році поблизу села на південному і південно-східному напрямках їх було три.

Іван Фундуклей робить припущення, що ці кургани служили спостережними пунктами під час монголо-татарської навали. З них за допомогою диму чи вогню в містечко подавали сигнали про наближення ворога.

Залишки фортифікаційних споруд свідчать про майстерність тодішніх будівельників, а система курганів — про добру військову підготовку населення.

Древні знахідки та написи на кам'яних хрестах і гробових плитах говорять про освіченість та наявність писемності.

Без сумніву, побудова більшої частини укріплень є заслугою поляків, які в Животіві та його передмістях мали численне військо для тримання в покорі місцевих мешканців. Останні, звичайно ж, були невдоволені шляхтичами. Часто це виражалось масовими втечами в інші поселення. Чимало втікачів ішло на Січ, де формувалися сили для відсічі загарбникам.

Полк Богдана Хмельницького

Животів — це легендарна земля, по якій проходили переможні полки війська Богдана Хмельницького. Відомо, що гетьман особисто перебував тут у 1649-му, 1651-му і 1653 роках. І в Старому Животіві (ще одна назва села) 1648 року було сформовано Животівський козацький полк.

Також по цій землі проходили з Києва на Умань гайдамацькі загони Максима Залізняка й Івана Гонти в часи Коліївщини. До повстанських гайдамацьких загонів приєднувалися і мешканці Животова. Легенди стверджують, що в цьому краї й досі б'ють цілющі джерела, вибиті копитами Гонтиного коня.

У період міжусобиць, як ми вже зазначали, на протилежному березі Роськи, як і в самому містечку, житовці побудували укріплену фортецю, обнесли її глибоким ровом, який заповнили водою, дубовим частоколом, високим насипом, також змайстрували підйомні мости. Фортеця була серйозною перешкодою на шляху ворогів. Крім того, фортеця з півостровом з'єднувала розгалужена мережа підземних ходів, загальна довжина яких сягала 6 кілометрів.

Пізніше біля мостів було збудовано бійниці і встановлено гармати. Гарнізон фортеці набирався з місцевих жителів або козаків і утримувався за рахунок власників житовітських. Начальник гарнізону називався отаманом.

З історичних джерел відомо, що у червні 1649 року Богдан Хмельницький вів свої війська через Старий Животів, готуючись до облоги Збаража. А сам Животів став збірним пунктом козацьких полків Хмельницького з військом союзника козаків кримського хана Іслам-Гірея.

Бурхливими хвилями котилася по землі України визвольна війна. В ті роки й була зруйнована Животівська фортеця.

Всеосвяжна релігійна спадщина

У 1620 році, повертаючись із Москви через Київ, патріарх Ієрусалимський Феофан благословив на єпископство Паїсія Іполітовича.

Історик Микола Аркас написав: «Феофан, призначивши в Києві, Трехтемирові, Білій Церкві єпископів для єпархії Київської, Перемишльської, Туровської і Пінської, Полоцької, Володимирської і Брестської, Луцької і Острозької, на виїзді з Малоросії виїхав з гетьманом

Свято-Покровська церква Новожи́вотова з синьо-жовтим прапором.

Сагайдачним, що його супроводжував, і новоприсяченим митрополитом Київським Іовом Борещким і трьома тисячами козаків у Животів. Тут у князя Четвертенського гостював три дні. І тут же з митрополитом поставили на єпископство Холмське і Бельзьке Паїсія Іполітовича».

Згодом Животів почав обростати храмами. Свято-Миколаївську церкву збудували на півострові; Покровську спорудили в передмісті Животова, або Новому Животіві; церкву Св. Трійці — на Київському передмісті містечка, що називалося Якимівкою. Перші дві — дерев'яні. Свято-Миколаївська церква побудована в 1737 році, а в 1848 році до неї зробили кам'яні прибудови. Церква мала 87 десятин землі. Проіснувавши майже 200 років, вона була варшавськи зруйнована в 1936 році московською владою, яка панувала тоді в Україні.

Доля сучасної Покровської церкви дещо інша. Час її будівництва припадає на період з 1907-го до 1912 року. Згодом церкву оновили — підняли на кам'яний фундамент. Переживши багато подій — революції, громадянську війну, німецько-фашистську окупацію, — храм зберігся до наших днів.

Святиня потребує допомоги

У 2019 році громада села прийняла доленосне рішення про приєднання до складу Єдиної помісної Православної церкви України. Однак за утвердження цього духовного ренесансу довелося чимало поборотися, адже опоненти з УПЦ МП довго не могли змиритися з таким станом речей і свідомо затіяли безперспективні судові тяжби, що тривали протягом трьох років.

Однак у травні 2022 року суд прийняв доленосне для вірян рішення і визнав їхнє право молитися, звертатися до Бога рідною українською мовою, нести світ-

лу правду про свою землю, протистояти кремлівській брехні, котру в усіх регіонах України агресивно поширює серед православних московський патріархат. І сьогодні їхній храм потребує фінансової підтримки для реконструкції.

За свою багатовікову історію Животів — Старий Животів — Новожи́вотів явив світові чимало відомих постатей. Серед них знайний сучасник — голова Незалежної профспілки гірників України, Конфедерації вільних профспілок України, депутат ВР IV, V, VI та IX скликань Михайло Волинець.

Сьогодні новожи́вотівці звертаються і до нього, й до інших достойних земляків із проханням: «Громада села Новожи́вотів спільно з місцевою Свято-Покровською парафією ПЦУ на чолі з отцем-настоятелем Ярославом Мацюком персонально звертається до кожного з уродженців нашого рідного села, а також до всіх інших небайдужих людей доброї волі з переконливим проханням: вишукати можливість та надати посильну благодійну допомогу для виконання невідкладних будівельних робіт з реконструкції купола церкви Покрови Пресвятої Богородиці, яка має понад столітню історію (1907—1912 рр.), увесь цей час була діючою, центром духовності та окрасою нашої малої батьківщини і має залишатися такою ж і в майбутньому».

Банківські реквізити:
АТ КТБ «Приватбанк». Карточка «Ключ до радості» 4246001002333106.
Рахунок отримувача: UA25305299000026008006109803.
РНОКПП отримувача: 42787914.

Релігійна організація «Релігійна громада Свято-Покровської парафії Української православної церкви (Православної церкви України)».

Марко Сапуга
український півзахисник ФК «Рух» (Львів)

«Присмо перемагати у другій грі поспіль. Це піднімає бойовий дух команди і ми з великим бажанням виходимо на кожен матч»».

МІСІЯ ЗДІЙСНЕННЯ

Знайти і покарати

Закінчення. Початок на стор. 8—9

Ще один Адольф

19 вересня 1941 року німецькі війська окупували Київ, а вже 29-го у Бабиному Яру, передмісті Києва, почали розстрілювати євреїв, українців та інших бранців, установивши небачений кривавий «рекорд» — за два дні було знищено 37 тисяч (!) єврейських жінок, дітей, літніх людей. Сам Гімлер заявив, що «акція була проведена блискавично й ґрунтовно», і висловив подяку не тим, хто стріляв з розпечених кулеметів, а начальнику управління з єврейських справ свого відомства Адольфу Ейхману. Він напередодні жаклих подій особисто прибув до Києва, зібрав найвищих чинів СС та жандармерії — Еріха Ебергарда, Пауля фон Радомські, Пауля Блобеля — і проконсультував їх так, що сам Гімлер визнав акцію «успішною».

Розшукати Ейхмана, схопити його, віддати під суд стало заповітним завданням Симона Візенталю. Він знав, що тисячі військових злочинців втекли до країн Латинської Америки, розчинилися там, перефарбувалися, змінили зовнішність і почувалися безпечно. Врахував Візенталь і те, що й бранці концтаборів після визволення також розлетілися по білому світу, в тому числі й до Латинської Америки.

І от одного разу до Центру документації (вже у Відні) увійшов юнак, який повідомив, що прилетів до Візенталю за дорученням свого діда Лотара Германа, який як досвідчений інженер працював у філії концерну «Мерседес-Бенц» у Буенос-Айресі. Раптом у них з'явився нормувальник на ім'я Рікардо Клемента. Лотар Герман стверджував, що це не хто інший, як Адольф Ейхман, з яким, на біду, стикалися всі євреї Німеччини.

Не зволікаючи, Візенталь прилетів до Ізраїлю, де його прийняв прем'єр-міністр Давид Бен-Гуріон. Той також не гаяв часу і скликав раду керівників Моссаду (зовнішня розвідка) та ЦАХАЛу (збройні сили), яким наказав вивести Ейхмана з Аргентини та доставити в Ізраїль. До групи захоплення увійшли досвідчені спецпризначенці Іссер Харель, Тув'я Фрідман, Рафі Ейтан від Моссаду, Бен Натан та Цві Ахароні від ЦАХАЛу, які негайно вилетіли до Буенос-Айреса.

...Того дня аргентинці гучно відзначали обрання президентом своєї країни Артуро Фрондісі: усюди столицею ходили вуличні музики, а містяни кидали їм дрібні гроші або виносили щось їстівне. Не залишився без уваги й котежд Рікардо Клемента: скрипалі виводили чарівні мелодії Альбеніса, а коли Рікардо підійшов до хвіртки, до нього наблизився старий із бубном (Лотар Герман), узяв милостиню й на знак подяки зняв кашкет, що означало — це він, Ейхман.

Дуже Харель і Фрідман тут же підбігли, притисли Адольфу Ейхману до обличчя тканину, просочену хлороформом, — той упав як підкошений. Ейтан і Натан відкрили футляр від контрабаса, вкляли туди Ейхмана й усі разом довго несли важкий «інструмент». А на аеродромі трохи осторонь стояв літак з червоним хрестом і написом «санітарний». Невдовзі всі благополучно приземлилися в аеропорту Тель-Авіва.

І от повчальний урок історії: свою кар'єру Ейхман розпочинав з того, що знищував євреїв, а закінчив тим, що євреї знищили його. Це сталося 1 червня 1962 року за вироком Вищого суду Ізраїлю.

Статистика від Візенталю

У Центрі єврейської документації, який уродженець Бучача очолював усі повоєнні роки, налічувалися імена 22,5 тисячі воєнних злочинців. На 6 тисяч із них було зібрано неспростовні досє з фотодокументами та свідченнями очевидців, які вціліли. 1 тис. 100 катів і вбивць було передано органам правосуддя різних країн.

І ще. У Радянському Союзі «Щоденник Анни Франк» не видавався жодного разу. Лише у незалежній Україні з нагоди 70-річчя Анни Франк (1999 рік) видавництво «Сфера» надрукувало «Щоденник» українською мовою. У передньому слові видавці зазначили: «Цей голос ніколи не лунав українською. Ніколи. Можливо, саме тому так гостро вражають нас рядки простої дівчинки з Голландії — щоб дівчатка України ніколи не перетворювалися на жменьки безіменного попелу».

Григорій ХАТА

На старті сезону частина команд УПЛ має пріоритети, які більше пов'язані з єврокубками, тож, можливо, саме тому чемпіон та бронзовий призер попереднього чемпіонату вже встигли здивувати вболівальників несподіваними результатами.

«Шахтар» тримає в голові вересневий старт у груповому раунді Ліги чемпіонів і паралельно зникає до свого нового наставника. Для «Зорі», в якій також у міжсезоння сталася заміна головного тренера, наприкінці серпня важливими будуть матчі «плей-оф» кваліфікації Ліги Європи. Поки ж луганський колектив програв у ЧУ два стартові матчі поспіль.

А «Шахтар» у Рівному несподівано поділив очки з «Вересом», який у минулому сезоні заледве врятувався від вильоту в першу лігу. По-іншому вкочується в сезон «Динамо». Дві перемоги з великою кількістю забитих голів дозволили «біло-синім» захопити лідерство в чемпіонаті.

Румунському наставнику столичного клубу Мірчі Луческу залишився рік до завершення контракту, й погрозитися з Києвом наставник хоче на мажорній ноті.

Попереду в киян — кваліфікація в Лізі конференцій. А перед тим свою порцію з чотирьох м'ячів (до того стільки ж дісталось «Минаю») отримала «Оболонь». «Пивовари» були дуже невдоволені суддівством. «Просимо пояснити, навіщо клубам платити великі гроші за оренду системи VAR, якщо у поєдинках існує можливість допуску подібних грубих помилок з боку бригади арбітрів на полі та арбітрів VAR», — з такою вимогою оболонці звернулися до Комітету арбітрів УАФ.

На старті нового чемпіонату неабияк дивує «Рух». Команда, яка в минулому сезоні боролася за виживання, в перших двох турах узяла шість очок із шести можливих. Хлопці, які успішно провели минулий сезон у юнацькій Лізі УЄФА, де дійшли до 1/8 фіналу, тепер активно допомагають дорослій команді. «Присмо перемагати у другій грі поспіль. Це піднімає бойовий дух команди і ми з великим бажанням виходимо на кожен матч», — зазначив 20-річний півзахисник «Руху» Марко Сапуга.

Максимальний очковий доробок після двох турів має й «Олександрія». Ставши першим, хто вивів українську збірну на Олімпіаду, наставник олександрійців Руслан Ротань, без сумніву, заробив для себе на успішному Євро-2023 чимало тренерського

Олексій ПАВЛИШ

За три тижні до старту останнього в сезоні турніру «Великого шолома» — US Open — топтенісисти набирають форму на американській серії хардових турнірів.

Минулий тиждень собі до активу можуть занести Еліна Світоліна та Марта Костюк, котрі, виступаючи на змаганнях WTA 500 у Вашингтоні, дійшли до чвертьфіналу. Еліні знову, як і на Ролан Гарросі та Вімблдоні, довелося грати проти представниць рб і рф Вікторії Азаренко та Дар'ї Касаткіної. І з обома іспитами перша ракетка України, яка отримала спеціальне запрошення в основу турніру у Вашингтоні, впоралась на «відмінно». Спочатку колишня третя ракетка планети вдруге за місяць обіграла Азаренко, а потім узагалі не залишила жодних шансів Касаткіній — 6:2, 6:2. В особистих зустрічах проти росіянки Еліна тепер веде «всуху» — 8:0.

А от вийти до півфіналу першого хардового турніру Світоліній не вдалось. У рівній боротьбі з четвертою ракеткою світу Джессікою Пегулою сильнішою виявилась американка — 4:6,

ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

Досвід старий і новий

Чинний чемпіон зазнав осічки в Рівному, а його головний конкурент вдруге поспіль забив супернику чотири м'ячі

Після вильоту з Ліги чемпіонів «Дніпро-1» в першому матчі нового чемпіонату країни переграв дебютанта елітного дивізіону — «Полісся».
Фото Олександра ПРИХОДЬКА.

авторитету. Якщо дебютний для нього сезон в «Олександрії» проходив під знаком нічиїх, то нині команда Ротаня в переможних матчах демонструє вольовий характер і, що головне, здобуває результат.

Із багажем абсолютного нового досвіду проводитиме поточний чемпіонат «Дніпро-1». Дебют дніпрян у Лізі чемпіонів хоч і був неймовірно коротким, утім, можна припустити, допоможе команді піднятися на новий рівень, на якому можна буде демонструвати пристойний футбол навіть без свого забивного форварда Артема Довбика. Днями кращій голеадор попереднього ЧУ склав компанію Віктору Циганкову в іспанській «Жироні».

А повторний поєдинок у другому раунді кваліфікації Ліги чемпіонів проти «Панатінаїкоса» підопічні Олександра Кучера зіграли вничю — 2:2 (у першому програві — 1:3). Певно, могли й краще, якби напередодні матчу-відповіді 7 гравців команди не

ТАБЛО

**Чемпіонат України. 2-й тур. «Верес» — «Шахтар» — 1:1, «Оболонь» — «Динамо» — 2:4, «Минай» — ЛНЗ — 0:3, «Олександрія» — «Металіст-1925» — 1:0, «Дніпро-1» — «Полісся» — 2:1, «Зоря» — «Кривбас» — 1:3, «Колос» — «Чорноморець» — 2:0, «Рух» — «Ворскла» — 4:1.
Лідери: «Динамо», «Рух», «Олександрія» — 6, «Колос», «Шахтар» — 4.**

отримали харчове отруєння.

Хай там як, а з Ліги чемпіонів «Дніпро-1» перемістився в турнір рангом нижче. У третьому раунді кваліфікації Ліги Європи на команду Олександра Кучера чекає праязка «Славія». А потім — у разі успіху — українське дербі з «Зорею».

А от для «Ворскли» еврокампанія вже закінчилася. За підсумками двох матчів підопічні Віктора Скрипника програвли грузинській «Длі» (2:1, 1:3). ■

ТЕНІС

Заряд для майбутніх звитяг

Українські тенісисти готуються до старту на турнірі «Великого шолома» в США

6:3, 6:4. Вихід до вісімки найсильніших дозволив Еліні піднятися на одну позицію в рейтингу — тепер вона 26-та.

Непростою виявилась сітка і в Марти Костюк. У першому колі проти чемпіонки US Open-2019 Б'янки Андресску 21-річній українець вдалось відіграти два матчболи і таки схилити шальку терезів на свою користь — 2:6, 6:3, 7:6.

«Це був, мабуть, один із найяскравіших для мене матчів на харді, враховуючи три відіграні матчболи. Я дуже вдячна глядачам за підтримку. Якщо чесно, то я не вірила в складні моменти, що виграю, просто намагалася грати кожен розіграш, врятувати цей матч, боротися і не опускати руки. Тому дякую

глядачам, ви врятували мене», — не приховувала емоцій після важливої перемоги Марта.

У матчі за вихід до чвертьфіналу Костюк протистояла ще іменитіша суперниця — шоста ракетка планети, чинна чемпіонка Підсумкового турніру Каролін Гарсія з Франції. І Марті вдалось створити сенсацію — упевнена перемога у двох сетах 6:2, 6:3. Для українки, до речі, це найбільш рейтингова перемога в кар'єрі та другий триумф у матчі з представницею топ-10.

«Після перемоги над Саккарі на Вімблдоні я відчувала великий заряд упевненості, бо дуже довго полювала за цією перемогою над суперницею з першої десятки. І щойно я її здобула,

це начебто дало мені цей заряд і віру в те, що я можу вигравати такі матчі. Сподіваюся, що так триватиме довгий час», — розповіла Марта. Проте сил на чвертьфінал проти минулорічної чемпіонки турніру, росіянки Самсонової, вже не вистачило — 4:6, 2:6. Попри це, Костюк починає цей тиждень на рекордній для себе 32-й позиції у таблиці про ранги.

Вдало зіграли у Вашингтоні і сестри Кіченок, які вперше з переможного турніру у Таллінні у жовтні минулого року зіграли разом у парі. Цього разу Людмила і Надія дійшли до півфіналу. За підсумками змагань Люда залишилась у рейтингу 16-ю, а от Надя піднялась одразу на 7 сходинку — тепер вона 56-та. ■

СПРАВИ СІМЕЙНІ

Сандра сподівається на диво

«Міс Конгеніальність» на межі розлучення

Адреналіна ШУГАЙ

Як це нерідко буває, у красунь, про яких мріють чоловіки мало не половини світу, в особистому житті часто все не клеїться. От і красуня Сандра Буллок потрапила до списку багатих і красивих, які досягли всього, але так і не зуміли збудувати міцну родину.

Принаймні ходять чутки, що її стосунки з 57-річним фотографом Браяном Рендаллом добігають кінця. Як повідомляє US Weekly, пара наразі переживає важкі часи. Мовляв, після їхнього тимчасового розставання в 2022-му налагодити все «майже неможливо». Враження таке, що Сандра сподівається на диво, яке допоможе їм вирішити проблеми після паузи у стосунках», — сказав інсайдер. Він також додав, що подібний сценарій, у якому пара лишається разом, — малоймовірний.

Нагадаємо, що заміжньою (тобто, як кажуть, зі штампом у паспорті) Буллок була двічі — в 2005-му вона вийшла заміж за телеведучого та виробника мотоциклів Джессі Джеймса. Після отримання «Оскара» в березні 2010 року в пресу просочилися чутки про зради Джессі, які він потім підтвердив. У квітні Сандра подала на розлучення, процес якого офіційно було завершено у червні 2010 року. Але невдячний зрадник досі ходить по ток-шоу і роздає інтерв'ю, у яких розповідає про Сандру досить неприємні речі.

Але якщо про цей шлюб знають усі, то про перше заміжжя Буллок ніколи нікому не розкаже. Тож мало хто в курсі, що вперше майбутня зірка вискочила заміж іще в 20 років. Її обранець — вже популярний на той час актор Ян-Майкл Вінсент — був старшим за Сандру на 20 років. Проте їхній союз проіснував недовго: кажуть, чоловік любив випити, а Буллок не збиралася

витрачати своє життя на боротьбу з його залежністю.

Потім у її житті був бурхливий роман з актором Меттью Макконахі, її колегою по фільму «Час убивати», а пізніше — з рок-співачком Бобі Шнайдером (його пісня стала саундтреком до фільму «Міс Конгеніальність»). А от із Кіану Рівзом, партнером по фільму «Швидкість», їх пов'язували тільки дружні стосунки, хоча багато хто приписував парі роман.

Залікувавши токсичні стосунки з Джессі Джеймсом, Буллок познайомилася з фотографом Браяном Рендаллом. З ним Сандра прожила разом вісім років, але офіційно одружуватися не стала. Актриса все повторювала, що жоден папірець не врятує шлюб, якщо немає кохання.

«Я та, хто пройшла через розлучення. Я знайшла кохання мого життя. У нас двоє чудових дітей — троє дітей, у нього є старша донька. Це дещо найкраще у світі», — казала актриса ще два роки тому.

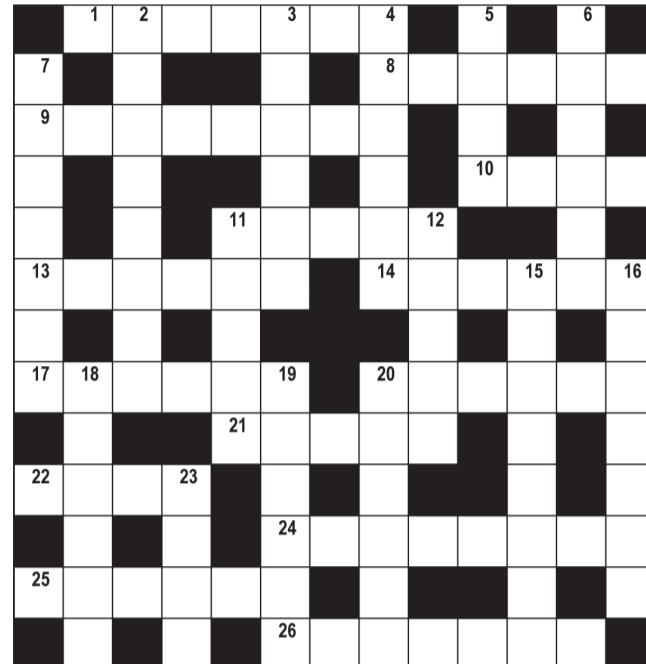
А рік тому, влітку 2022-го, після прем'єри свого останнього фільму «Загублене місто» Сандра несподівано заявила, що залишає кіно. Пояснила це тим, що хоче весь час приділяти сім'ї. Мабуть, уже тоді у родині щось не клеїлося. Та і це не допомогло. Проблеми почали заго-

Сандра Буллок.

стрюватися дедалі більше. І от на порозі пенсійного, за українськими мірками, віку (26 липня Сандрі виповнилося 59 років) вона знову ризикує залишитися одна.

Але, можливо, тоді прихильники знову побачать улюблену акторку на широкому екрані і Сандра знову поверне собі минулу славу? Адже в 2014 році вона отримала звання найоплачуванішої актриси року. Тоді вона заробила 70 мільйонів доларів за космічну сагу «Гравітація» — цей гонорар став рекордним для Голлівуду. ■

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №32

По горизонталі: 1. Маленька мавпочка, яка водиться в тропічних лісах Амазонки. 8. Головний герой російських народних казок, якому щастить. 9. Відомий дисидент, який сидів в одній камері з Василем Стусом. 10. Число, на яке обіцяв помножити своїх опонентів Геннадій Кернес. 11. Кінцева точка маршруту. 13. Рід риб з родини тріскових. 14. Офіційна письмова чи усна заява про незаконні або неправильні дії якої-небудь особи чи установи. 17. Римо-католицький храм. 20. Глава парламенту. 21. Українська поетка, директор «Видавництва Старого Лева». 22. Домашня в'ючна тварина, поширена в Південній Америці. 24. Жанр усної народної творчості, коротенький образний вислів. 25. Казковий персонаж, жінка, яка знається на магії. 26. Непрозоре кольорове скло, яке застосовують у мозаїці.

По вертикалі: 2. Капітан, друг Ержюла Пуаро із серії детективних романів Агати Крісті. 3. Представник Папи Римського при уряді якої-небудь держави. 4. Коханий Афродіти, що загинув від удару дикого кабана і був перетворений на весняну квітку. 5. Нахил судна на один борт. 6. Оголошення в

театрі про те, що всі квитки на виставу розкуплено. 7. Єврейська національна страва, фарширована риба. 11. Давньогрецький філософ і математик родом із Мілета. 12. «На той раз суддями були якісь два осли, одна нікчемна... і два старенькі цапа». (Леонід Глібов). 15. Справжні та бутафорські речі, необхідні під час вистави. 16. Людина, якій відсилається лист чи посилка. 18. Бурхливі аплодисменти. 19. Бічна смужка на форменних військових чи спортивних штанах. 20. Місто на Київщині. 23. Музичний інструмент, «родич» скрипки. ■

Кросворд №31 від 2 серпня

Наш партнер — Європейський фонд за демократію.

ПРИКОЛИ

— Добрий день, це вам із СБУ дзвонять.
— Я знаю.
— Звідки?
— Ви мені на вимкнений телефон додзвонилися.
***
— Пашко, в мене комп'ютер не працює.
— А ти пробувала кнопочку натиснути таку велику?
— Так! Усе одно не працює!
— А в розетку ввімкнений?
— Не знаю... Зараз візьму ліхтарик і подивлюся.
— А ліхтарик навіщо?

— Та світло відключили...
***
Помирає старий бандерець і кличе до себе священника, щоб висповідатися:
— Хочу, святий отче, висповідатися перед тим, як умру...
— То кажіть, чим прогнівили Господа Бога нашого?
— Та, вбив 26 москалів, 24 комуністів підірвав...
— Зачекайте, ви спочатку висповідайтеся, а про добрі справи пізніше побалакаємо!
***
В усіх нормальних країнах є перша леді, а у росії — лавров...

ПОГОДА

10-11 серпня липня за прогнозами синоптиків

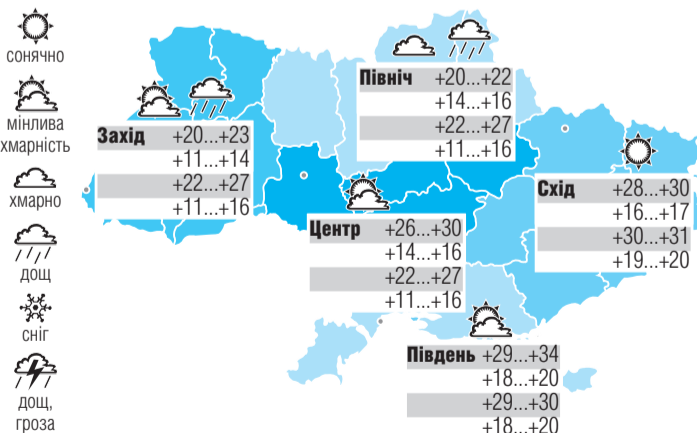
Київ: хмарно, без опадів. Вітер південно-східний, 0,5-2,6 м/сек. Температура вночі +16...+17, удень +23...+25. Післязавтра вночі +17...+18, удень +22...+23.

Миргород: хмарно, місцями опади. Уночі +15...+18, удень +24...+25.

Вінниця: хмарно, без опадів. Уночі +14...+15, удень +23...+24.

Одеса: без опадів. Уночі +20...+21, удень +26...+28.

Курорти Карпат: хмарно, невеликий дощ.
Трускавець: уночі +11...+13, удень +18...+20.
Моршин: уночі +12...+13, удень +19...+22.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009032 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 152
Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить щосередини
Тираж 86734